Ἀριθ. 671 — Λεπτὰ εἰκοσιπέντε.

ΕΤΟΣ ΙΓ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΣΤ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἐκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 35. 6 Νοεμβρίου 1888

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΛΓΙΝΕΙΩΝ ΜΑΡΜΑΡΩΝ

ΥΠΟ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φυλλάδ. 670).

4

Κίνδυνοι τῶν ἀρχαιοτήτων κατὰ τὴν μεταφορὰν εἰς Ἀγγλίαν. — Ναυάγιον τοῦ πλοίου Μέντορος, 1802 — Χρονογράφος Κυθήριος. — Κατάθεσις τοῦ πλοιάρχου τοῦ Μέντορος — Γουλιέλμος Λήκ. — Ἐμμανουὴλ Καλούτσης ὑποπρόξ. τῆς Μεγ. Βρεταννίας. Ἐγκύκλιος εἰς τοὺς προεστῶτας Κυθήρων περὶ τοῦ ναυαγίου.— Ἐνέργεια Ἅμιλτων πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων. — Ἀποστολὴ ἐξ Ἀθηνῶν ταχυδρόμου διὰ ξηρᾶς εἰς Κωνσταν)λιν εἰς Ἔλγιν ἵνα ἀναγγείλῃ τὸ ναυάγιον.—Ἐπιστολὴ Δημ. Γρηγοράκη ἐκ Μάνης.—Φροντίδες Ἔλγιν ἐκ Κωνστ)λεως περὶ τοῦ πλοίου.—Συμβόλαια μετὰ δυτῶν Καλυμνίων.—

Ἡ συλλογὴ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Ἔλγιν ἔν τε τῇ καταρτίσει αὐτῆς καὶ τῇ ἀποστολῇ εἰς Ἀγγλίαν διέτρεξε τμηματικῶς διαφόρους κινδύνους, περὶ ὧν θέλομεν ἐν τῇ διηγήσει κάμει μνείαν, σπουδαιότατον ὅμως κίνδυνον ὑπέστη μέρος ταύτης τῇ 5/17 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1802 ἐκ ναυαγίου τοῦ ἰδιοκτήτου πλοίου τοῦ Ἔλγιν, τοῦ Μέντορος, μεταφέροντος φορτίον ἀρχαιοτήτων εἰς Μάλταν. Περὶ τοῦ συμβάντος τούτου καὶ περὶ τῶν φροντίδων τοῦ Ἔλγιν καὶ τῶν καταποντισθεισῶν ἀρχαιοτήτων ἔχομεν πολλὰς εἰδήσεις ἐκ διασωθέντων ἐγγράφων, ἐπιστολῶν καὶ συμβολαίων ἐν τῇ οἰκογενείᾳ Καλούτση ἐν Κυθήροις.

Τὸ πλοῖον ὁ Μέντωρ μετὰ τὴν φόρτωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Πειραιεῖ ἀπέπλευσε διὰ Μάλταν τῇ 3/15 Σεπτεμβρίου 1802, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καταληφθὲν κατὰ τὸν διάπλουν ὑπὸ τρικυμίας ἐναυάγησεν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Αὐλέμονος τῶν Κυθήρων [1]). Τὰ περὶ τοῦ ναυαγίου χρονογράφος Κυθήριος, ὁ Γρηγόριος ἱερεὺς Λογοθέτης, ἐκθέτει ὡς ἑξῆς «1802 Σεπτεμβρίου 5 ἕνα καράβι Ἐγγλέζικο ἐρχόμενο ἀπὸ τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ ἀράξῃ εἰς τὸν Αὐλέμονα ἦταν φορτομένο μὲ ἀξιόλογα μαρμάρινα ἀγάλματα διάφορα, βαλμένα εἰς κασέλαις· καὶ ἐπειδὴ ἐκοιμῶντο οἱ ἄνθρωποι ἐκτύπησε εἰς μίαν ξέραν καὶ ἔσπασε, τὰ δὲ μάρμαρα μὲ τῆς κασέλαις ἐπῆγαν ὅλα εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης· μόνον οἱ ἄνθρωποι ἐγλύτωσαν γυμνοί. Ἦτον ὁ κύριος τῶν μαρμάρων ὁ σεκρετάριος τοῦ μπαΐλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ὁποῖον ἐδέχθη καὶ ἐπεριποιήθη ὁ κύριος Ἐμμανουὴλ Καλούτσης. Ἔστειλε ὁ Μιλόρδος καὶ ἦλθαν βουτυκτάδες καὶ τοῦ εὔγαλαν μερικαῖς κασέλαις, καὶ ἔδινε εἰς κάθε κασέλα 500 γρόσια· ἕως 40,000 γρόσια τοὺς ἔδιδε νὰ τοῦ τὰ εὐγάλουν ὅλα. Εἶχε καὶ ἕνα Σκλαβούνικο καράβι πλερωτικὸ διὰ νὰ φυλάττῃ τὰ μάρμαρα, καὶ χώρια ἄλλα καΐκια καὶ φελοῦκες.—Ἐκεῖ πηγαινάμενος ἕνας χωρικὸς ἀπὸ τὰ Ἀλοϊζιάνικα [1]) διὰ νὰ πάρῃ ἕνα βαρέλι τὴν νύκτα, τὸν ἐσκότωσαν οἱ Σκλαβοῦνοι.—Ἐπῆγε δὲ εἰς τὴν Μάλτα διὰ νὰ φέρῃ καράβι μὲ ἐργαλεῖα διὰ νὰ εὐγάλῃ καὶ τὰ ἐπίλοιπα μάρμαρα.—Ἦλθεν ὁ ἴδιος μπαΐλος ἐδῶ, ἔπειτα ἐπῆγε διὰ τὴν Μάλτα. Ἔκαμε μεγάλας εὐχαριστήσεις τοῦ Καλούτση πῶς ἐπεριποιήθη τὸν σεκρετάριόν του, χαρίζοντάς του, χαρίσματα ἀξιόλογα.»

Ἡ εἰρημένη σημείωσις ἀναγράφει γεγονότα διαφόρων χρόνων, οἷον τὸ τοῦ ναυαγίου καὶ τὴν πολὺ ὕστερον γενομένην ἐξαγωγὴν τῶν κιβωτίων, τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἔλγιν εἰς Κύθηρα κτλ. Σφάλλεται ὅμως ὁ χρονογράφος μνημονεύων ὅτι τὸ ναυάγιον ἐπῆλθε, διότι οἱ τοῦ πληρώματος ἄνδρες ἐκοιμῶντο.

Περὶ τοῦ ναυαγίου τούτου ἔχομεν ἔκθεσιν ἀκριβῆ αὐτὴν ταύτην τὴν κατάθεσιν τοῦ πλοιάρχου τοῦ πλοίου ἐνώπιον τοῦ ὑποπροξένου τῆς Μεγ. Βρεταννίας ἐν Κυθήροις Ἐμμανουὴλ Καλούτση, γραφεῖσαν ἰταλιστί, ἧς παραθέτομεν ἐνταῦθα μετάφρασιν.

Τὴν 18 Σεπτεμβρίου 1802 ἐν Κυθήροις

Ἐν τῷ ὅρμῳ Αὐλέμονος.

«Ἐνεφανίσθη ἐνώπιον ἡμῶν Ἐμμανουὴλ Καλούτση, ὑποπροξένου τῆς Αὐτοῦ Βρεταννι-

1) Ὁ κόλπος οὗτος κεῖται εἰς τὸ ΜΑ τῆς νήσου, οὕτω καλούμενος ἐξ ὁμωνύμου αὐτόθι χωρίου.

1) Χωρίον Κυθήρων.

κῆς Μεγαλειότητος ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὁ κύριος Γουλιέλμος Ἔγλεν τοῦ ποτὲ Ἰακώβου ἐκ Wigton τοῦ βασιλείου τῆς Σκωτίας, πλοίαρχος τοῦ πλοίου τοῦ ὀνομαζομένου *Μέντωρ*, ἀνήκοντος εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς Α. Ἐ. τοῦ λόρδου Ἔλγιν, πρέσβεως ἐκτάκτου καὶ πληρεξουσίου ὑπουργοῦ τῆς Αὐτοῦ Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος παρὰ τῇ Υ. Πύλῃ, καὶ φέροντος σημαίαν ἐπίσης τῆς Αὐτοῦ Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος, ὅστις ἐκ καθήκοντος καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ πάσης εὐθύνης ἐξέθηκε τὰ ἑπόμενα

«Πρὸ ἑνὸς περίπου μηνὸς ἔλαβον ἐντολὴν παρὰ τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, τοῦ ρηθέντος πρεσβευτοῦ νὰ μεταβῶ ἐκ Σμύρνης εἰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ πλοίου μου, φέροντος πλήρωμα δώδεκα ἀτόμων, συμπεριλαμβανομένων ἐμοῦ, τοῦ γραμματέως μου καὶ τοῦ πλοηγοῦ, πάντων κατονομαζομένων ἐν τῷ προσαγομένῳ παρ' ἐμοῦ καταλόγῳ, ὅπως φορτώσω κιβώτια τινα πλήρη ἀρχαίων μαρμάρων, ἅτινα ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ εἶχε συναγάγει, ἐφωδιάσθην δὲ παρ' αὐτοῦ μετὰ τῶν δεόντων πιστοποιητικῶν καὶ ἑνὸς φιρμανίου τῆς Πύλης. Φθάσας εἰς τὸν ρηθέντα λιμένα πρὸ εἴκοσι πέντε ἤδη ἡμερῶν, ἐφόρτωσα δεκαεπτὰ κιβώτια πλήρη μαρμάρων, παραδοθέντα μοι παρὰ τοῦ κυρίου Ζαμπατίτσα Λουζιέρη, καλλιτέχνου, διευθύνοντος τὴν παραγγελίαν τοῦ κυρίου πρέσβεως· παρέλαβον δὲ καὶ ὡς ἐπιβάτας τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Γουλιέλμον Ἄμιλτων τοῦ Ἀντωνίου ἐκ Λονδίνου, ἰδιαίτερον γραμματέα τῆς Α. Ε. τοῦ ρηθέντος πρέσβεως, τὸν κύριον Γουλιέλμον Λήκ τοῦ Ἰωάννου ἐκ Λονδίνου, λοχαγὸν τοῦ πυροβολικοῦ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Αὐτοῦ Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος, τὸν κύριον Ἰωάννην Σκουαϊρ τοῦ Ἰωάννου ἐκ Λονδίνου, ὑπολοχαγὸν τοῦ μηχανικοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ὑπηρεσίᾳ μετὰ τριῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ, καὶ τοῦ ναύτου Ρὸς ἐκ Γιβλαρτάρ.. Ἕνεκα τῆς ἐπιβιβάσεως τῶν μαρμάρων δὲν ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν εἰμὴ τὴν 15 τρέχοντος μηνός, διευθυνόμενος εἰς Μάλταν, καθ' ἃς εἶχον ὁδηγίας. Οὐριοδρομοῦντες δὲ ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ὥραν 6 μ.μ. Αὐτόθι εὕρομεν σφοδρὸν δυτικὸν ἄνεμον δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πνεύσαντα, μεταβληθέντα δὲ περὶ τὴν πρωΐαν εἰς ΔΒΔ· πλαγιοποροῦντες δὲ ἀπεμακρύνθημεν περὶ τὰ τεσσαράκοντα μίλια ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου. Ἀλλ' ἀνακαλύψας ὅτι εἰς τὸ πλοῖον εἰσέρρεε πολὺ ὕδωρ ἐκ τοῦ μέρους τῆς πρώρας, ἐμποδιζόμενον νὰ καταπέσῃ εἰς τὸ κύτος ἕνεκα τοῦ ἕρματος, ἠναγκάσθην νὰ τηρῶ διαρκῶς ἐνησχολημένους περὶ τὴν ἐξαγωγὴν αὐτοῦ δύο ἄνδρας τοῦ πληρώματος. Ἕνεκα τῆς αἰτίας ταύτης καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐσφοδρύνθη ὁ ρηθεὶς ΔΒΔ ἄνεμος κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τῆς χθεσινῆς ἡμέρας, ἀπεφάσιτα ἐξ ἀνάγκης νὰ διατάξω νὰ ὀπισθοδρομήσῃ τὸ πλοῖον ὅπως προσπαθήσωμεν νὰ προσορμισθῶμεν εἴς τινα λιμένα τῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου, ἐλπίζων ὅτι ὁ πλοηγός μου, ὀνομαζόμενος Μανώλης Μάλης τοῦ Κωνσταντίνου ἐκ Μήλου, ἦτο εἰδήμων αὐτῶν. Ἀλλὰ μὴ ἔχοντος οὐδ' αὐτοῦ οὐδ' ἐμοῦ γνῶσιν τῶν ἐν λόγῳ λιμένων, καταστάντος δὲ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ἀνέμου ὑπερβολικῶς θυελλώδους, ἀπεφασίσθη, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ πλοηγοῦ, νὰ διευθυνθῶμεν εἰς Κύθηρα. Μὲ θάλασσαν τεταραγμένην καὶ ἄνεμον τρικυμιώδη ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἀκτὴν ταύτην τοῦ Αὐλέμονος χθὲς τὴν δευτέραν ὥραν μ. μ. καὶ αὐτόθι ἐρρίψαμεν δύο ἀγκύρας, ἀλλὰ τούτων μὴ προσαρμοσθεισῶν κατὰ δυστυχίαν ἐκόψαμεν τὰ παλαμάρια καὶ συνεστείλαμεν δεόντως τὰ ἱστία, διὰ νὰ ἐκτελέσωμεν στροφήν. Κατὰ τὴν στροφὴν ὅμως τὸ πλοῖον προσέκρουσε βιαίως διὰ τῆς πρώρας ἐπὶ τῶν βράχων τῆς ἄκρας τῆς κειμένης πρὸς τὸ ΝΝΔ καὶ ἐβυθίσθη, ὡς ἐκ θαύματος δὲ ἠδυνήθημεν νὰ πηδήσωμεν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ σωθῶμεν, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν ἐπληγώθημεν ἐλαφρῶς ἐκ τῶν προεξοχῶν τῶν βράχων.

Κατὰ καλὴν τύχην εὑρίσκετο ἠγκυροβολημένον ἐν τῷ αὐτῷ ὅρμῳ τοῦ Αὐλέμονος τὸ ὑπὸ σημαίαν Αὐστριακὴν πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Ἰωάννου Κόμητος Βισκούκια, καὶ εὕρομεν πάντες καταφύγιον εἰς αὐτό· χάρις δὲ εἰς τὴν εὐγένειαν τοῦ ρηθέντος κυρίου πλοιάρχου ἐτύχομεν ἐγκαρδίου περιποιήσεως, καὶ φιλοξενίας· ἐδόθησαν δὲ ἡμῖν καὶ ἱμάτια ἵνα ἐνδυθῶμεν. Ὅτε ἀπεβιβάσθημεν εἰς τὴν ξηρὰν οὐδὲν ἀντικείμενον ἐπροφθάσαμεν νὰ διασώσωμεν καὶ νὰ παραλάβωμεν μεθ' ἡμῶν, οὐδὲ τὰς πιστοποιήσεις καὶ τὰ ἡμερολόγιά μου καὶ μίαν ὑγειονομικὴν πιστοποίησιν χορηγηθεῖσαν παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις προξενικοῦ πράκτορος τῆς Μ. Βρεταννίας, σημειοῦσαν τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. Μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἄλλο διεσώσαμεν εἰμὴ κώπας τινὰς τῆς λέμβου καὶ τινα ἱστία. Τὰ λοιπὰ ὅμως εἶνε λίαν δύσκολον νὰ διασωθῶσιν· ἐλπίζω ἐν τούτοις νὰ διασώσω μίαν τῶν ἀγκυρῶν, ἧς ὑπάρχει τὸ σημεῖον, πιθανὸν δὲ νὰ διασωθῇ καὶ ἡ ἑτέρα ἄγκυρα, ἡ μὴ ἔχουσα σημεῖον.

Ἐκθέσας τὸ ἐπισυμβάν μοι τοῦτο ἀτύχημα παρακαλῶ ὅπως συνταχθῇ ὅσον τάχιον ἡ δέουσα ἔκθεσις καὶ μοι δοθῇ κεκυρωμένον ἀντίγραφον, ὅπως μοὶ χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ, πρὸς δὲ ὅπως μοὶ χορηγήσητε τὰ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ὁριζόμενα πρὸς ἡμερησίαν διατροφὴν ἐμοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀποτελούντων τὸ πλήρωμά μου ἕνδεκα ἀνδρῶν, ἕως ὅτου τύχῃ ἡ κατάλληλος εὐκαιρία πρὸς ἀναχώρησιν ἐκ τῆς νήσου

ταύτης, ἐπειδὴ οὔτε ἔχω, οὔτε δύναμαι ν' ἀνεύρω ἕτερα μέσα συντηρήσεως.

Ἐρώτ.—Παρεκτὸς τῆς ζητηθείσης συνδρομῆς, ἔχετε ἀνάγκην ἄλλης τινός; θέλετε νὰ ἐπιχειρήσωμεν διὰ καταλλήλων ἀνθρώπων τὴν διάσωσιν τοῦ βυθισθέντος πλοίου; Εἶμαι ἕτοιμος νὰ βοηθήσω ὑμᾶς μὲ πάντα ζῆλον καὶ ἐνδιαφέρον εἰς οἱανδήποτε χρείαν, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προσέδραμον, εὐθὺς ὡς ἔμαθον τὸ συμβὰν δυστύχημα.

Ἀπάντ.—Κύριε, πολὺ σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς γενναίας ὑμῶν προσφοράς, προερχομένας ἐκ ζήλου πρὸς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἃς καὶ προφορικῶς μοὶ ἀπετείνατε ἀμέσως ὅτε ἐσπεύσατε εἰς βοήθειάν μας, καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνετε, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ἄλλου τινός, εἰμὴ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον σᾶς ἐζήτησα.

Ἐρώτ.—Τίνες δύνανται νὰ ἐπιβεβαιώσωσιν ὅσα κατεθέσατε;

Ἀπάντ.—Ἅπαν τὸ διασωθέν μου πλήρωμα δύναται νὰ τὰ ἐπιβεβαιώσῃ, ἰδιαιτέρως δὲ ὁ ἐκλαμπρότατος κύριος γραμματεὺς Γουλιέλμος Ἄμιλτων, ὁ γραμματεύς μου Πέτρος Μακφέρλαν καὶ ὁ πλοηγός μου Μανώλης Μάλης δύνανται νὰ ἐπικυρώσωσι τὴν ἀλήθειαν τῶν ὅσων πιστῶς ἐξέθηκα καὶ διηγήθην.

Πρὸς πίστωσιν, ὡρκίσθη καὶ ὑπέγραψε, δηλώσας ὅτι εἶνε ἐτῶν 42.

(Ὑπ.) Γ. Ἔγλεν.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

Μεταβὰς ἐπὶ τοῦ αὐστριακοῦ πλοίου τοῦ διοικουμένου παρὰ τοῦ κυρίου πλοιάρχου Ἰωάννου κόμητος Βισκούκια, ἔνθα εὑρίσκετο ὁ ἐκλαμπρότατος κύριος Γουλιέλμος Ἄμιλτων τοῦ Ἀντωνίου, ἐκ Λονδίνου, ἰδιαίτερος γραμματεὺς τῆς Α. Ε. τοῦ Λόρδου Ἐλγίνου, ἐκτάκτου πρεσβεως καὶ πληρεξουσίου Ὑπουργοῦ τῆς Α. Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ἐξήτασα αὐτὸν καταλλήλως ὡς ἕπεται.

Ἀνεγνώσθη αὐτῷ ἡ προηγουμένη κατάθεσις τοῦ ρηθέντος πλοιάρχου Ἔγλεν, ἣν καλῶς ἠκροάσθη.

Ἐρωτηθεὶς ἀπήντησεν «Ἡ ἔκθεσις, ἣν μοὶ ἀνεγνώσατε, περιέχει πᾶσαν τὰ ἀλήθειαν καὶ ὀφείλω νὰ τὴν ἐπικυρώσω κατὰ πάντα, ἀφοῦ κατὰ δυστυχίαν οὕτω συνέβη τὸ πρᾶγμα.

Ἐρώτ. Γινώσκετε ἢ θέλετε νὰ προσθέσητε ἄλλο τι;

Ἀπάντ. οὐδὲν ἄλλο, διότι τὰ πάντα μετ' ἀκριβείας ἐξέθηκεν ὁ πλοίαρχος.

Πρὸς πίστωσιν ὡρκίσθη καὶ ὑπέγραψε, δηλώσας ὅτι εἶνε ἐτῶν 25.

(Ὑπ) Γουλιέλμος Ἄμιλτων.

Τῇ αὐτῇ

Προσελθὼν ἐνώπιον ἡμῶν ὁ Πέτρος Μακφέρλαν τοῦ Ἰωάννου, ἐκ Λονδίνου, γραμματεὺς ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὀνόματι *Μέντορος* καὶ ἐξητάσθη καταλλήλως ὡς ἕπεται.

Ἀνεγνώσθη αὐτῷ κατὰ λέξιν ἡ κατάθεσις τοῦ πλοιάρχου Ἔγλεν, ἣν μετὰ προσοχῆς ἠκροάσθη. Ἐρωτηθεὶς, ἀπήντησεν «Ἡ ἔκθεσις, ἣν μοὶ ἀνεγνώσατε, περιέχει πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐπικυρῶ καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη, οὐδὲν δ' ἕτερον ἔχω νὰ προσθέσω.»

Πρὸς πίστωσιν ὡρκίσθη καὶ ὑπέγραψε, δηλώσας ὅτι εἶνε ἐτῶν 32.

(Ὑπ.) Πέτρος Μακ-Φέρλαν.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

Προσελθὼν ἐνώπιον ἡμῶν ὁ Μανώλης Μάλης τοῦ Κωνσταντίνου, ἐκ τῆς νήσου Μήλου, πλοηγὸς ἐπὶ τοῦ ἀπολεσθέντος βρεταννικοῦ πλοίου ὀνόματι *Μέντορος*, ἐξητάσθη καταλλήλως ὡς ἕπεται.

Ἀνεγνώσθη αὐτῷ ἐπὶ λέξει ἡ ἀνωτέρω ἔκθεσις Γουλιέλμου Ἔγλεν, ἣν καλῶς ἠκροάσθη.

Ἐρωτηθεὶς, ἀπήντησεν «Ἐπειδὴ ἡ ἀναγνωσθεῖσά μοι ἔκθεσις περιέχει πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καθ' ὅλα, διὰ τοῦτο πληρέστατα ἐπικυρῶ αὐτήν, οὐδὲν δ' ἕτερον ἔχω νὰ προσθέσω.»

Πρὸς πίστωσιν ὡρκίσθη καὶ ὑπέγραψε, δηλώσας ὅτι εἶνε ἐτῶν 26.

(Ὑπ.) Μανόλις Μάλις πιλότος ἀπὸ τὶ Μίλο.

Διὰ ταῦτα

Ἡμεῖς Πρόξενος ἀναπληρωτικὸς τῆς Α. Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος, ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀποπερατωθείσης τῆς παρούσης περὶ τοῦ ναυαγίου πράξεως, διατάσσομεν νὰ πεμφθῶσι δεόντως ἐπικεκυρωμένα ἀντίγραφα αὐτῆς πρὸς τὸν αἰτοῦντα πλοίαρχον Γουλιέλμον Ἔγλεν, ἵνα χρησιμεύσωσιν αὐτῷ ὅπου δεῖ.

«Ἐμμανουὴλ Καλούτσης Πρόξενος ἀνάπλ.

Ἐκ τῶν ἀναφερομένων προσώπων ὡς ἐπιβατῶν ἐν τῷ πλοίῳ ἓν εἶνε ἄξιον ἰδιαιτέρως νὰ μνημονευθῇ, ὁ Γουλιέλμος Λήκ ἀρχαιολόγος καὶ περιηγητὴς Ἄγγλος, ὁ πρῶτος γράψας ἀξίαν λόγου καὶ ἐξ αὐτοψίας μετὰ πολυετεῖς περιηγήσεις ἀρχαίαν τῆς Ἑλλάδος γεωγραφίαν, ἥτις ἦτο καὶ εἶνε ἔτι πηγὴ γεωγραφικῶν γνώσεων τῶν μεταγενεστέρως γεωγραφησάντων περὶ Ἑλλάδος, καίτοι μὴ οὖσα ἐστερημένη χασμάτων καὶ παρεξηγήσεων καὶ παραδρομῶν πολλαχοῦ. Ἡ σωτηρία ἐκ τοῦ ναυαγίου τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὑπῆρξεν ἰδίως διὰ τὴν Ἑλλάδα πολύτιμος, διότι αἱ περὶ ταύτης δημοσιευθεῖσαι συγγραφαὶ αὐτοῦ ὑπερέβαινον κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν

ἀκρίβειαν πάσας τὰς προδημοσιευθείσας ὡς πρός τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν γεωγραφίαν. Πλὴν δὲ τῶν γεωγραφικῶν ἐξέδωκε καὶ ἄλλας φιλολογικὰς πραγματείας, ἐν αἷς καὶ περὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, περὶ ἀρχαιοτήτων, περὶ δήμων Ἀττικῆς, ἱστορικὰ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κτλ [1]).

Μετὰ τὸ ναυάγιον ὁ ὑποπρόξενος Ἐμ. Καλούτσης αὐθημερὸν ἀπέστειλεν ἐγκύκλιον εἰς τοὺς προεστοὺς τῆς νήσου ἑλληνιστὶ γεγραμμένην καλῶν αὐτοὺς νὰ διορίσωσιν ἀνθρώπους κατὰ τοὺς νόμους πρὸς βοήθειαν τῶν ναυαγησάντων καὶ τοῦ πλοίου, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν παντός, ὅπερ ἡ θάλασσα ἤθελεν ἐκβράσει εἰς τὴν παραλίαν. Ἡ γλῶσσα τοῦ ἐγγράφου τούτου καὶ τὸ ὕφος εἶνε ἄξια δημοσιεύσεως.

«Τούτην τὴν στιγμὴν ἔλαβα τὴν θλιβερὰν εἴδησιν ὅτι ἕνα μπεργαντὶ μὲ Βρεταννικὴν σημαίαν, ὁποῦ ἀπαρθένευεν [2]) τοῦ ἐξοχωτάτου Λόρδου Ἔλγιν ἱμπασιατόρου στραορδινάριου σιμὰ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον ἐμπαρκάδος ὁ ἐκλαμπρότατος σεκρετάριός του Κ. Ἄμιλτων, καὶ ἕτερα δύο ἀξιοπρεπέστατα ὑποκείμενα νὰ ἐτσακίσθη σιμὰ εἰς τὸ πόρτο τοῦ Αὐλέμονος, καὶ δὲν ἐγλίτωσεν ἄλλο παρὰ μόνον οἱ ἄνθρωποι. Ὄντας ἕτοιμος κατὰ τὸ χρέος μου ν' ἀπεράσω εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, διὰ νὰ δώσω ὅλαις ἐκείναις ταῖς βοήθειαις, ὁποῦ ἤθελεν εἶσθαι ἀναγκαίαις, μάλιστα ὁποῦ μὲ προσκαλεῖ ὁ ἄνωθεν ἐκλαμπρότατος σεκρετάριος, εὑρίσκω εὔλογον, πρὶν πάντων, νὰ δώσω τῆς τιμιότης σας τὴν εἴδησιν τῆς αὐτῆς περιστάσεως διὰ νὰ διορίσητε ὅτι νὰ δοθῇ ὅλη ἡ βοήθεια κατὰ τοὺς νόμους διὰ τὸ ρικούπερο [3]) ἂν εἶνε δυνατὸν τοῦ αὐτοῦ μπαστιμέντου, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ νὰ μὴν ἤθελε τολμήσει τινὰς νὰ πάρῃ τὸ παραμικρὸν ἀπὸ ὅ,τι ἤθελεν ρίψει ἡ θάλασσα εἰς ταῖς ρίβαις τοῦ τόπου. Ζητῶ προσέτι ἀπὸ τὸν ἀξιέπαινον ζῆλόν σας νὰ δώσετε μὲ ὅλην τὴν ταχύτητα τὴν εἴδησιν εἰς τὸ ἐπίλοιπον σῶμα τῆς τοπικῆς διοικήσεως, διὰ νὰ προβλέπῃ καὶ ἀπὸ μέρους της διὰ τὸ ὅμοιον τέλος, διὰ νὰ μὴ συνέβουν ἄτοπα ὁποῦ νὰ εἶνε πρὸς ζημίαν τῆς νήσου. Μένω βέβαιος πῶς θέλετε λάβει ὅλην τὴν ἔνθερμον ἐπιμέλειαν, ὅπου εἶνε μάλιστα χρεωστούμενη εἰς τὸ ἔνδοξον Βασίλειον, ὅπου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ δουλεύω, καὶ εἰς τὸ λαμπρὸν γένος του διὰ τὰς βοηθείας ὁποῦ ἔδωσεν καὶ δίνει τῆς ἐξοχωτάτης Ἑπτανήσου Ρεπούμπλικας, τῆς ὁποίας εἶνε μέλος καὶ τοῦτο τὸ νησί, καὶ προσμένοντας ἀπόκρισίν σας μὲ ὅλην τὴν ὑπόληψιν σᾶς ὑποσημειοῦμαι.

Τζιρίγο 5 Τεβρίου. 1802 ἔ. π.

Οἱ πρόκριτοι τῆς Χώρας (πόλεως Κυθήρων) ἀπήντησαν τὴν ἑπομένην ἡμέραν ἐκφράζοντες τὴν λύπην αὐτῶν «πῶς ἐτσακίσθη εἰς τὰ μέρη τοῦ Αὐλέμονα ἕνα μπεργαντὶ μὲ τὴν ἔνδοξον σημαίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεταννίας ὅπου ἦτον ἱμπαρκάτος ἀνάμεσα εἰς ἄλλα ἄξια ὑποκείμενα καὶ ὁ ἐκλαμπρότατος σεκρετάριος τοῦ ἐξοχωτάτου ἱμπασιατόρου ἐστραορδινάριου εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐλὴν τοῦ ἰδίου βασιλέως;» Ἐπέλεγον δὲ εἰς τὸν Καλούτσην ὅτι θέλουσι παράσχει πᾶσαν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν, «καθὼς ἤθελε τὸ καλέσει ἡ χρεία καὶ ἡ περίστασις ὄντας ὑπόχρεη ἡ Ἑπτάνησος ρεπούμπλικά μας εἰς τὸν μέγαν βασιλέα, ὅπου ἡ ἐκλαμπρότης σας ἔχει τὴν τιμὴν νὰ δουλεύῃ, καὶ εἰς τὸ περίφημον γένος τῶν Βρεταννῶν κτλ...»

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ Ἑπτάνησος τότε ἦτο αὐτόνομος ὑπὸ ἴδιον δημοκρατικὸν πολίτευμα.

Ὁ Ἄμιλτων ἀμέσως μετὰ τὸ ναυάγιον εἰργάσθη πρὸς διάσωσιν τοῦ πλοίου, ἀλλὰ κυρίως τοῦ πολυτίμου φορτίου τῶν ἀρχαιοτήτων. Διὸ καὶ τῇ 20 Σεπτεμβ. συνῆψε συμβόλαιον μετὰ τοῦ πλοιάρχου τοῦ πλοίου, τοῦ εὑρεθέντος εἰς Αὐλέμονα καὶ σώσαντος τὸ πλήρωμα τοῦ Μέντορος, Ἰωάννου Βισκούκια, ἔχοντος σημαίαν Αὐστριακήν, τοῦ πλοιάρχου Ἰωάννου τοῦ Δημήτρη ἐκ Σπετσῶν, ἔχοντος πλοῖον μὲ σημαίαν Ῥωσσικήν, δι' οὗ ἀμφότεροι ἀνεδέχθησαν ν' ἀνελκύσωσι τὸ πλοῖον ὁλόκληρον καὶ ῥυμουλκήσωσιν εἰς τὸν λιμένα Αὐλέμονος, ἐπὶ τῇ ἀμοιβῇ ἕκαστος 15,000 γροσίων.

Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι οὐδὲν κατώρθωσαν, ἢ εὗρον τὸ πρᾶγμα δύσκολον καὶ ἀδύνατον, διότι ἔχομεν ἑτέρας ἐπιστολάς, δι' ὧν ὁ Καλούτσης καὶ ὁ Ἄμιλτων ἐζήτησαν ἐκ Ναυπλίου δύτας· ὁ τελευταῖος μάλιστα ἔστειλε καὶ εἰδικὸν ἄνθρωπον εἰς Ναύπλιον πρὸς εὕρεσιν δυτῶν, τὸν Ἰωάννην Τζάνεν τοῦ Μανώλη Κληρονόμου.

Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἀποτυχίαν ὁ Ἄμιλτων συνεβλήθη τῇ 8 Ὀκτωβρίου μετὰ δυτῶν Καλυμνίων πρὸς ἐξαγωγὴν τῶν κιβωτίων τῶν ἀρχαιοτήτων ἀντὶ 7,000 γροσίων, οἵτινες, ὡς ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου Μόρμορη ἐξ Αὐλέμονος μανθάνομεν ὅτι, τῇ 9 Ὀκτωβρ. 1802 ἐξήγαγον «μίαν κασέλαν τοῦ καπετὰν Λὴκ (τότε ἦτο λοχαγὸς) μὲ τὰ σκουτιά του», καθὼς καὶ ἕτερά τινα πράγματα τοῦ ἰδίου Λὴκ καὶ τοῦ Ἄμιλτων.

Ἡ σημείωσις δέ, ἣν ὁ Ἄμιλτων ἔδωσεν εἰς τοὺς δύτας τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κιβωτίων, περιλαμβάνει 16 κιβώτια μαρμάρων, 1 ἕδραν μαρμαρίνην, 1 κιβώτιον ἐκ λευκοῦ ξύλου, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀντικείμενα τοῦ πλοίου, ὡς κανόνια,

1) Ὅρα βιογραφ. Λὴκ ἐν Πανδώρᾳ Τόμ. 11, σελ. 445 ὑπὸ Κωνστ. Φρεαρίτου.

2) Ἀνῆκεν, ἦτο κτῆμα.

3) Ἀνάκτησιν.

σχοινία κτλ. Ἐκ τῶν 16 κιβωτίων τὰ τέσσαρα περιεῖχον μάρμαρα ἀνήκοντα εἰς τὸν Λήκ, ἅτινα καὶ ἐξήχθησαν ἐκ τῶν πρώτων μετὰ τῶν κιβωτίων τῶν βιβλίων του καὶ ἐνδυμάτων του, καὶ ἀπεστάλησαν τὸν Νοέμβριον 1802 ὑπὸ τοῦ Ἄμιλτων εἰς τὸν ἐν Σμύρνῃ Ἄγγλον πρόξενον Βέρρυ, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε ταῦτα εἰς Λονδῖνον, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς τῆς 25 Ἀπριλ. 1805 τοῦ Ἐμ. Καλούτση εἰς τὸν ἐν Ζακύνθῳ πρόξενον τῆς Ἀγγλίας Ῥάϊτ (Wrigt).

Οἱ ἐν Ἀθήναις πράκτορες τοῦ Ἔλγιν ἅμα ἔμαθον τὸ ναυάγιον τοῦ Μέντορος ἐταράχθησαν ἐκ τοῦ δυστυχήματος, καὶ ἀμέσως ἀπέστειλαν διὰ ξηρᾶς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κωνταντινούπολιν ταχυδρόμον (τάταρην) ὅπως ἀναγγείλῃ τὸ γεγονὸς εἰς τὸν Ἔλγιν. Τοῦτο ἀναφέρει ἐπιστολὴ τῆς 3 Ἀβρίου 1802 τοῦ ἐν Ναυπλίῳ Βίκτωρος Παλινὰρ (ἴσως ὑποπροξένου τῆς Ἀγγλίας) πρὸς τὸν Καλούτση, ἐν ᾗ ἀγγέλλει αὐτῷ συγχρόνως καὶ ὅτι ἐν Ναυπλίῳ δὲν ὑπῆρχον δύται.

Περίεργος δὲ εἶνε καὶ ἐπιστολὴ τοῦ Δημητρίου Γρηγοράκη ἐκ Μάνης εἰς Καλούτσην, ἔνθα γράφει ὅτι ἐγνώρισε τὸν Ἔλγιν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὅτι εἶπεν εἰς αὐτὸν τότε ὅτι εἶνε «πάντα ἕτοιμος καὶ πρόθυμος εἰσὲ κάθε ἀνάγκη τῶν καραβιόνε τῆς Βρεταννίας». Προσθέτει δὲ ὅτι καὶ «ὕστερο μοῦ ἔγραψε (ὁ Ἔλγιν) καὶ τοῦ ἔστειλε μερικαὶς μεντάγιες, ἤγουν ἀνδίκαις μπακιρένιες, ἀπὸ Μάνης καὶ πάλι μὲ διορίζει νὰ τοῦ μαζόνω. Μὲ αὐτὸ ἔχω χρέος, ἐπιθυμῶ νὰ λάβω μέριτο [1]) μὲ παρόμοια ὑποκείμενα.»

Ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν δὲ τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου γράφει ὅτι παρέχει τὴν ὑπηρεσίαν του πρὸς φύλαξιν, διότι ἤκουσεν ὅτι ὁ κλέφτης Ἀλεξανδρὴς καὶ ἄλλοι, μαθόντες τὸ ναυάγιον τοῦ πλοίου, ἡτοιμάσθησαν νὰ ὑπάγουν νὰ τὸ λεηλατήσουν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἐμπόδισε τὸ κίνημα. Ἐπειδὴ δὲ γράφει δὲν γνωρίζει τὸν κουμαντάντε παρακαλεῖ νὰ «διορθώσῃ τὴν γραφή του εἰς τὸ ἰταλικὸ διὰ νὰ καταλάβῃ.»

Ὁ Ἔλγιν ἐν Κωνσταντινουπόλει μαθὼν εἴτε ἐκ τοῦ ἐκτάκτου ταχυδρόμου ἐξ Ἀθηνῶν διὰ ξηρᾶς, εἴτε ἐκ Κυθήρων διὰθαλάσσης τὰ τοῦ ναυαγίου ἔγραψεν εἰς Καλούτσην τῇ 13 Ὀκτωβρ. τὴν ἑπομένην ἐπιστολὴν ἀγγλιστί.

Κωνσταντινούπολις Ὀκτωβρ. 25. 1802

Πρὸς τὸν Ὑποπρόξενον εἰς Κύθηρα.

Πληροφοροῦμαι ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖόν μου Μέντωρ ἐβυθίσθη ἐνῷ ἀπεπειράτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα τῶν Κυθήρων. Διὰ τῆς παρούσης μοῦ αἰτοῦμαι ὅπως καταβάλετε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν πρὸς διάσωσιν τοῦ τε πλοίου καὶ τοῦ φορτίου. Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχον κιβώτιά τινα ἐμπεριέχοντα λίθους, οὐδεμιᾶς μὲν καθ' αὐτοὺς ἀξίας, ἀλλὰ μεγίστου δι' ἐμὲ διαφέροντος ὅπως τὰ ἐξασφαλίσω.

Ἡ κομιστὴς τῆς παρούσης Πέτρος Γαβαλᾶς ἀναχωρεῖ διὰ Κύθηρα, ὅπως λάβῃ πᾶσαν πληροφορίαν ἀφορῶσαν τὴν ἀπώλειαν ταύτην, καὶ μὲ διαταγὰς τοῦ νὰ χορηγήσῃ πᾶσαν ἄλλην ἀναγκαίαν βοήθειαν.

(Ὑπ.) Ἔλγιν.

Ἔκτακτος ἀπεσταλμένος κτλ.

Εὐνόητος ὅλως εἶνε ἡ φράσις τοῦ Ἔλγιν ὅτι οἱ ἐν τοῖς κιβωτίοις λίθοι δὲν εἶχον οὐδεμίαν καθ' ἑαυτοὺς ἀξίαν, ἀλλὰ μέγιστον δι' αὐτὸν συμφέρον ὅπως τοὺς ἐξασφαλίσῃ, διότι ἐφοβεῖτο μὴ αἱ ἀρχαὶ ἐκεῖ ἀμελήσωσιν ἢ μήπως ὑπεξαιρεθῶσιν· διότι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους πάντες εἶχον μάθει ὅτι αἱ ἀρχαιότητες εἶχον καὶ ὑλικὴν ἀξίαν, καὶ ὅτι ἦσαν περιζήτητοι. Ἔσπευσε δὲ καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν τόπον τοῦ ναυαγίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς του, πρὸς τὸν Ἐμμαν. Καλούτσην τῆς 23 Ἰανουαρίου (4 Φεβρ.) 1803 ἐκ τοῦ πλοίου Ἀρτέμιδος (Diana), προσωρμισμένου ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Αὐλέμονος, ἐν ᾗ γράφει τὰ ἑξῆς «Ἀποφασίσας νὰ λάβω ἐν Μάλτᾳ πᾶσαν φροντίδα πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ φορτίου, σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ κάμετε ἀπόπειράν τινα ἀνακτήσεως διὰ πλοίων ἐγχωρίων, οὔτε νὰ μεταχειρισθῆτε δύτας πρὶν λάβητε νέας παρ' ἐμοῦ ὁδηγίας. Ἐν τούτοις ἐφιστῶ τὴν μεγαλειτέραν εἰς ὑμᾶς προσοχὴν καθὼς καὶ τοῦ ὑμετέρου πράκτορος Νικόλα, ὅπως μὴ ὑπεξαιρεθῇ τὸ ἐλάχιστον πρᾶγμα, καὶ διατηρηθῇ τὸ πᾶν, καθὼς καὶ τὰ ἐξαχθέντα μέχρι τοῦδε πράγματα. Συνιστῶ δὲ ὑμῖν τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τῶν ὁδηγιῶν, ἃς ἔδωκεν ὑμῖν ὁ κ. Ἄμιλτων.»

Προσθέτει δ' ἐν ὑστερογράφῳ «ἐὰν ἐν τούτοις δύνασθε νὰ μεταχειρισθῆτε δύτας ἐνταῦθα ἐξουσιοδοτῶ ὑμᾶς εἰς τὴν παροχὴν τῆς τροφῆς των. Ἐὰν δὲ τύχωσι καλοῦ καιροῦ καὶ ἐξαγάγωσι κιβώτια πληρώσατε αὐτοὺς διὰ πᾶν ὅ,τι ἐξήγαγον εἴτε κιβώτια, εἴτε ἕτερόν τι σκεῦος τοῦ πλοίου....»

Εἰς τὸν Καλούτσην δὲ πλὴν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀπέστειλε καὶ ἑτέραν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ ἐξ Αὐλέμονος ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν εὐχαριστήριον διὰ τὸν ζῆλον, τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν φιλοξενίαν, ἣν παρέσχεν εἰς τοὺς ναυαγοὺς περὶ ὧν ὁ Ἄμιλτων εἶχεν ὁμιλήσει πρὸς αὐτόν.

Ὡς εἴδομεν ὁ Ἄμιλτων μετὰ τὸ ναυάγιον παρέμεινεν ἐν Κυθήροις ὅπως ἀσχοληθῇ περὶ τὴν ἀνάκτησιν τῶν μαρμάρων. Πρὸς τοῦτο δὲ συνῆψε διάφορα συμβόλαια μετὰ Καλυμνίων τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1802, καὶ κατόπιν μετὰ τοῦ Παναγιώτη Ἀνδριτσάκη ἐκ Σπετσῶν, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη ἐπὶ 10 μόνον ἡμέρας, λαβὼν γρό-

1) merito ἀξίαν.

σια 450 διὰ συναλλαγματικῆς πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ Ἰωάννην Κίρκ, πράκτορα τῆς Μεγ. Βρεταννίας. Τὸν Ἀνδριτζάκην ἀπέλυσε τὴν 11 Δεκεμβρίου. Εἶτα συνεβλήθη μετὰ τοῦ Ἀναγνώστη Σπετσιώτη, ὃν ἐζήτησεν ἐκ Σπετσῶν νὰ ἔλθῃ μὲ τὸ πλοῖόν του ταρτανέλλα, ὅπως «βοηθήσῃ διὰ τὸ ρικούπερο τῶν κασελῶν μὲ μάρμαρα» ὡς διαλαμβάνει τὸ ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου 1802 συμβόλαιον μετ' αὐτοῦ δι' οὗ ἠκυροῦτο ἡ προηγουμένη συμφωνία. Κατόπιν συνῆψεν ἕτερον συμβόλαιον τῇ 18 Δεκεμβρίου 1802 μετὰ Καλυμνίων, οἵτινες εἰργάσθησαν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ χειμῶνος διέκοψαν τὰς ἐργασίας.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

Συνωμίλουν ἐν τῷ καπνιστηρίῳ μετὰ τὸ γεῦμα. Ὁ Ἑβραῖος Περέϊρα, ὁ θεατρώνης ὁ τοσοῦτον γνωστὸς διὰ τὰ ἀπαστράπτοντα αὐτοῦ ὑποκάμισα καὶ τοὺς θριαμβευτικῶς ἐπιδεικτικοὺς λαιμοδέτας, ἵστατο πρὸ τῆς ἑστίας, κρατῶν εἰς χεῖρας ποτήριον *κονιάκ*.

— Τὸ πᾶν, ἔλεγεν, εἶνε ὁ μῦθος. Τὸ δραματικὸν ἔργον τότε μόνον εἶνε καλόν, ὅταν ἠμπορῇ νὰ διηγηθῇ τις τὴν ὑπόθεσίν του εἰς πέντε λεπτά... Ὅταν κανεὶς συγγραφεὺς ἔρχεται νὰ μοῦ κάμῃ λόγον περὶ δράματος καθ' ἡνῶραν προγευματίζω, τὸν διακόπτω πρὶν ἀρχίσῃ ἀκόμη :—Ἠμπορεῖς νὰ μοῦ ἐκθέσῃς τὴν ὑπόθεσιν πρὸ τοῦ φάγω αὐτὸ τὸ αὐγόν ;.. Ἐὰν δὲν τὸ κατορθώσῃ σημαίνει ὅτι τὸ ἔργον του δὲν ἀξίζει τίποτε !

Ὁ Περέϊρα ἐκένωσεν ἀπνευστὶ τὸ κύπελλον τοῦ *κονιάκ*.

—Δὲν εἶμαι δραματικὸς συγγραφεύς, εἶπεν ὁ ὑπερύψηλος ἀκόλουθος πρεσβείας. Μαυρίκιος, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ εὐρυτάτου κλιντῆρος, εἰς ὃν ἦτο χωμένος. Ἐν τούτοις, Περέϊρα, ἐὰν θέλῃς, θὰ σοῦ διηγηθῶ μίαν ἱστορίαν, ἐκ τῆς ὁποίας δεξιὸς τεχνίτης δύναται νὰ ἐμπνευσθῇ ἐξαίρετα... Ἀλλὰ τὸ ἀπαιτούμενον διὰ νὰ φάγῃ τις ἓν αὐγὸν διάστημα εἶνε πολὺ σύντομον...

— Ἂς ἔχῃς χάριν, σοῦ παραχωρῶ μίαν ὁμελέτταν, ἀπήντησεν ὁ Ἑβραῖος ἀνακαγχάζων. Ἂν καὶ οἱ ἄνθρωποι τῶν αἰθουσῶν δὲν μοῦ φαίνονται διόλου κατάλληλοι διὰ νὰ ἐξευρίσκωσιν ὑποθέσεις δραμάτων.

Ἡ ἱστορία, τὴν ὁποίαν θὰ διηγηθῶ, περιῆλθε ὅλας τὰς αἰθούσας τῆς Βιέννης. καθ' ὃν καιρὸν ἤμην ἐκεῖ. Ὑπῆρχε τότε εἰς Βιέννην ἰατρός, φημιζόμενος διὰ τὰ καρδιακὰ νοσήματα· ὠνομάζετο—ἀλλάζω φυσικὰ τὰ ὀνόματα, διότι ἡ ὑπόθεσις εἶνε τραγική. — Ἄρνολδ. Τεσσαράκοντα μόλις ἐτῶν, εἶχεν ἐν τούτοις λαμπρὰν πελατείαν. Ἦτο ὡραῖος ἀνήρ, κομψότατος, μὲ φυσιογνωμίαν κανονικωτάτην, μὲ ξανθὰς παραγναθίδας καὶ ὀφθαλμοὺς γαλανούς, τῶν ὁποίων τὸ ὀξὺ καὶ ψυχρὸν βλέμμα ἐνέπνεε μᾶλλον φόβον. Κάποια ρωσσικὴ οἰκογένεια—ἂς τὴν ὀνομάσωμεν Σκεβελώφ—ἡ ὁποία διέμενεν εἰς Βιέννην, ἐκάλεσε τὸν ἰατρὸν νὰ ἐπισκεφθῇ μίαν τῶν θυγατέρων της. Ὁ ἔμπειρος Ἀσκληπιάδης ἐκ πρώτης ὄψεως διέγνωσεν ὅτι ἡ κόρη ἔπασχεν ἐξ ἀνευρύσματος, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον διετέλει ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχήν του. Ἡ στηθοσκόπησις κόρης τόσον τρυφερᾶς ἦτο πράγματι πολὺ ἐπικίνδυνος. Φανταστῆτε νὰ βάζῃ κανεὶς τὸ αὐτί του ἐπάνω εἰς τὸ στῆθος ὡραίας νεάνιδος μόλις δέκα ἑπτὰ ἐτῶν καὶ νὰ κτυπᾷ ἐπάνω εἰς τὴν καρδίαν της, ὡς νὰ ἔλεγε : «Ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος ;»

— Μαυρίκιε, διέκοψεν ὁ οἰκοδεσπότης, νὰ λείψουν αἱ πρόστιχοι ἀστειότητες. Μᾶς ἀνήγγειλες ὅτι θὰ μᾶς διηγηθῇς δρᾶμα.

— Καὶ θὰ σᾶς τὸ διηγηθῶ, μείνατε ἥσυχοι... Ἂν καὶ ἦτο δεκτὴ εἰς τὴν ἀνωτέραν κοινωνίαν ἡ οἰκογένεια Σκεβελὼφ ἦτο κάπως ὕποπτος. Κατῴκει εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Ὁ Σκεβελὼφ ἔφερε πολλὰ σειρήτια, κομβία καὶ γαλόνια ἐπὶ τῶν πολυτελῶν μηλωτῶν του. Ἡ οἰκογένεια ἔζη μεγαλοπρεπῶς, οἱ πολυπληθεῖς δὲ ἀδάμαντες τῆς κυρίας ἐθεωροῦντο ψευδεῖς... Καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα δύο κορίτσια τῆς ὑπανδρείας ἐκτάκτου καλλονῆς. Ὅλα αὐτὰ εἶχον κάτι τὸ ὕποπτον. Ἀλλ' ὁ ἰατρὸς ἐρωτεύθη. Ἐζήτησε τὴν χεῖρα τῆς ἀσθενοῦς του, τῆς δεσποινίδος Μάρσας, ἔγεινε δεκτὸς ὡς γαμβρὸς καὶ ἐνυμφεύθη αὐτὴν μετὰ τρεῖς μῆνας. Ἡ λοιπὴ οἰκογένεια Σκεβελώφ, βαρυνθεῖσα αἰφνιδίως τὴν Βιέννην, ἀπῆλθεν εἰς ἄλλα κέντρα. Ἡ σύζυγος τοῦ ἰατροῦ, ἡ Frau Doctorin, ὅπως τὴν ἔλεγον ἐν Βιέννῃ, ἤρεσε πολύ. Τὸ ζεῦγος τῶν νεονύμφων ἦτο συμπαθέστατον· ὁ ἰατρὸς ἠγάπα τὴν Μάρσαν ὡς σύζυγον καὶ ὡς ἀσθενῆ συνάμα· τὴν ἐλάτρευε καὶ τὴν ἐθεράπευεν. Τὸ μικρὸν δ' αὐτὸ μυθιστόρημα ἐνθουσίαζε τὰς φύσει ρομαντικὰς Γερμανίδας. Ἡ κυρία Ἄρνολδ, τῆς ὁποίας ἡ ὑγεία ἐβελτιοῦτο ὁσημέραι, ἐνεφανίζετο εἰς τὰς αἰθούσας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐχόρευε...

— Μολονότι ἔπασχεν ἀπὸ τὴν καρδίαν της ;

— Μάλιστα. Ἐφαίνετο ὅτι εἶχε θεραπευθῆ τόσον ἐντελῶς, ὥστε ὁ σύζυγός της, ὡς ἰατρός, τῆς ἐπέτρεπε μερικὰς στροφὰς *βάλς*. Ἀλλὰ φρονῶ ὅτι ὡς ζηλότυπος θὰ τῆς τὰς ἀπηγόρευε μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν. Διότι ὁ λοχαγὸς ὁ Βλαζεβιτζ—ἀληθὴς Ἀπόλλων μὲ λευκὴν στολὴν—ἦτο ἐγγεγραμμένος πάντοτε πρῶτος εἰς τὸ σημειωματάριον τῆς κυρίας Ἄρνολδ καὶ τὴν ἐθλίβε πολὺ τρυφερῶς ἐπὶ τοῦ στήθους του. Ὁ μῦθος τοῦ Ἄρεος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐπανελήφθη ἀκόμη μίαν φορὰν...

— Λαμπρά ! διέκοψεν ὁ Περέϊρα. Ἔφερες ἐπὶ σκηνῆς τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος, ἐξήγησες τὴν θέσιν των. Τώρα μᾶς μένει ἡ *δέσις*. Ἐμπρός!

— Ὁ ἰατρὸς ἀνακαλύπτει μίαν ἡμέραν ὁλόκληρον δέσμην ἐπιστολῶν...

— Οὔρ ! παρὰ πολὺ τετριμμένον τὸ ἐπειστόδιον τῆς δέσμης τῶν ἐπιστολῶν.

— Περέϊρα, εἶσαι ἀφόρητος ! Βάλε εἰς τὸ δρᾶμά σου ὅ,τι θέλεις, ἀλλ' εἰς τὴν ἱστορίαν ὑπάρχει ἡ δέσμη τῶν ἐπιστολῶν.

—Αἱ ὁποῖαι παρέχουν εἰς τὸν σύζυγον τὴν βεβαιότητα τῆς ἐξαπατήσεώς του, δὲν εἶνε ἔτσι ;

— Προφανῶς.

— Καὶ του ἐμπνέουν τὴν ἰδέαν τῆς ἐκδικήσεως.

— Γνωρίζεις λοιπὸν τὸ ἀνέκδοτον, Περέϊρα; Διηγήσου τό μας τότε.

— Δὲν το γνωρίζω, φίλε μου, ἀλλὰ τὸ μαντεύω. Λοιπὸν ὁ σύζυγος ἐξεδικήθη...

— Δι' ἑνὸς ἐκ τῶν ἐγκλημάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα μένουν πάντοτε ἀνεξιχνίαστα.

— Τότε πῶς ἐγνώσθη ;

— Ὁ ἰατρὸς μόνος ἐπρόδωκε τὸ μυστικόν. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔνοχος, ἀργότερα, ὑπείκων εἰς τὴν ἀκατανίκητον, εἰς τὴν μοιραίαν ἐκείνην ἀνάγκην τῆς ἐκμυστηρεύσεως, ἡ ὁποία κατέστησε τὸ μυστήριον τῶν ἐξομολογήσεων θεσμόν...

— Εἰς τὸ προκείμενον, εἰς τὸ προκείμενον, Μαυρίκιε.

— Πκύω, εἶπεν ὁ νέος δυσηρεστημένος πως.

— Μὴ θυμώνῃς, ὑπέλαβεν ὁ αὐθάδης Περέϊρα· σὲ ἀπαλλάσσομεν ἀπὸ τὸν κόπον νὰ συμπληρώσῃς τὰς φράσεις σου. Αὐτὸ εἶνε τὸ καθαυτὸ ὕφος τοῦ θεάτρου. Δὲν βλέπεις τὸν Σκρίβ, τὸν Σαρδοῦ..; Ὅλο διάλογος καὶ ἀποσιωπητικὰ εἶνε τὰ δράματά των. Δὲν χρειάζεται ὕφος καὶ φιλολογία εἰς τὸ θέατρον. Ὅλο καὶ αὐτὸ κοπανῶ εἰς τοὺς νέους συγγραφεῖς. Ὑπάρχουν δράματα τὰ ὁποῖα ἀπέτυχον δι' ἓν καὶ μόνον ἐπίθετον. Μία μεταφορὰ ἠμπορεῖ νὰ γείνῃ πρόξενος ἀνυπολογίστου κακοῦ. Διὰ τοῦτο οἱ ρομαντικοί...

— Θὰ παύσῃς ἐπὶ τέλους ἢ ὄχι, Περέϊρα; εἶπεν ὁ οἰκοδεσπότης, παρατηρῶν σαρκαστικῶς διὰ τοῦ μονοκλόνου του τὸν Ἑβραῖον.

— Ἀλήθεια... Λοιπὸν ὁ Μαυρίκιος μᾶς διηγεῖτο ὅτι ὁ σύζυγος...

— ... Ἐσχεδίασεν ἐκδίκησιν φοβερά, ἀλλὰ δυνατὴν μόνον εἰς ἰατρόν. Ἡ Μάρσα δὲν εἶχεν ἐντελῶς θεραπευθῆ—αὐτὸ τὸ ἐγνώριζεν ὁ σύζυγός της ἐκ τοῦ καρδιακοῦ νοσήματος, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ δύο ἔτη τὴν ἐθεράπευε μὲ τόσον ζῆλον καὶ μὲ τόσην ἀγάπην. Ἀνέλαβε λοιπὸν νὰ τῆς ἀποδώσῃ ἐκ νέου τὴν ἀσθένειαν. Χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν ὀργήν του, ἔλαβεν ἀπέναντι τῆς συζύγου του τὸ ἦθος ἀνδρὸς ἀνησύχου καὶ φιλοπόπτου, οὕτω πως δ' ἐγέννησεν εἰς τὴν ψυχήν της τὸν φόβον καὶ τὴν ἀδημονίαν. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τὰς ὁποίας ἀνεῦρεν εἶδε ποῖον ἐμμανῆ ἔρωτα ἔτρεφον πρὸς ἀλλήλους οἱ δύο ἐρασταί. Ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ προσεπάθουν νὰ συναντῶνται ἐν μέσῳ οἱωνδήποτε κινδύνων. Μακκιαβελικώτατα δ' ἐπωφελήθη τῆς θέσεως ταύτης. Ἔκτοτε, μυστηριώδης δύναμις ἔθετε μεταξὺ τῆς Μάρσας καὶ τοῦ λοχαγοῦ παντοειδῆ μικρὰ ἐμπόδια, χωρὶς ὅμως νὰ χωρίζῃ αὐτοὺς ἐντελῶς· ἐματαίωνε τὰς συνεντεύξεις των, διέκοπτε τὴν ἀλληλογραφίαν των, ἐτάραττε καὶ ἐδηλητηρίαζε τὸν ἔρωτά των. Ἡ ὑγεία τῆς κυρίας Ἄρνολδ ἐχειροτέρευσε καὶ πάλιν ἐκ τῆς ζωῆς αὐτῆς, τῆς πλήρους ὀξυτάτων καὶ ὀδυνηρῶν συγκινήσεων. Ὁ ἰατρὸς ἐφόνευε τὴν γυναῖκά του μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας καὶ βεβαιότητος, μὲ τὴν ὁποίαν ἄλλοτε τὴν ἐθεράπευεν. Μετὰ σατανικῆς δεξιότητος ἔκαμεν ὥστε τὴν ὥραν τοῦ ἀμέτρου φόβου, ὅστις ἐπιταχύνει τὴν νοσηρὰν κυκλοφορίαν, νὰ διαδέχωνται αἱ μακραὶ ἡμέραι τῆς μελαγχολίας, αἱ ὁποῖαι συμπηγνύουσι καὶ κρατοῦσιν εἰς τὴν καρδίαν τὸ αἷμα. Κατόπιν αἰφνιδίως ἐπροσποιεῖτο ὅτι δὲν ἐζηλοτύπει διόλου καὶ ὅτι αἱ ὀδύναι τῆς γυναικός του τὸν συνεκίνουν μέχρι δακρύων. — «Τί ἔχεις, Μάρσα μου, τῆς ἔλεγεν. Δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ ἐννοήσω τίποτε ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν σου. Νομίζει κανεὶς ὅτι κάποια μυστικὴ λύπη σὲ κατατήκει. Δὲν εἶσαι εὐτυχὴς μαζί μου ;» Μετὰ διαβολικῆς εὐχαριστήσεως παρατηρῶν τὰς προόδους τῆς νόσου, κατεβασάνιζε τὸ θῦμά του διὰ τῆς ὑποκριτικῆς αὐτοῦ συμπαθείας. Μετὰ παρέλευσιν ἑξ μηνῶν, αἱ συγκοπαὶ κατέστησαν συχνότεραι, οἱ παλμοὶ σφοδρότεροι· τὸ ἀνεύρυσμα ἀνεφάνη μὲ τὰ ἐπικινδυνώτερα συμπτώματά του.. Ἀ ! Περέϊρα, δὲν μὲ διακόπτεις πλέον, βλέπω...

— Ναί, ἔχομεν τὴν *δέσιν* τοῦ δράματος, ἀλλὰ ἡ *λύσις*, λέγε τὴν *λύσιν*.

— Μία *λύσις*.. ἔφθασε ! ἀνέκραξεν ὁ Μαυρίκιος μετὰ τοῦ τόνου ὑπηρέτου ἑστιατορίου, παραγγέλοντος τὸ ζητηθὲν φαγητόν. Ἕνα βράδυ ὁ ἰατρὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του μανιώδης —«Κυρία, γνωρίζω τὰ πάντα. Ὁ κ. Βλάζεβιτζ εἶνε ἐραστής σου !» Ἡ ἀτυχὴς Μάρσα ἔγεινεν ἄσπρη σὰν πανὶ καὶ αἱ παρειαί της ἐβάφησαν μὲ τὸ ἰόχρουν χρῶμα τοῦ θανάτου. — «Φόνευσέ με ! εἶπεν» — Αὐτὸ ἤθελε.

—Δὲν θὰ βάλω ποτὲ χέρι ἐπάνω εἰς γυναῖκα, εἶπεν ὁ Ἄρνολδ. Ὁ συνένοχός σου ἐπλήρωσε καὶ τὸ ἰδικόν σου ἔγκλημα. Ἐμονομάχησα πρὸ ὀλίγου μαζί του καὶ... τὸν ἐφόνευσα !» Ἡ ἀτυχὴς Μάρσα ἔπεσεν ἀναίσθητος ἐπὶ τοῦ δαπέδου. Ἀλλ' ὁ ἰατρὸς ἐψεύδετο· δὲν ἐτόλμα οὔτε νὰ ἀγριοκυττάξῃ τὸν ὡραῖον λοχαγόν, ὁ ὁποῖος ἐθεω-

ρεῖτο ὁ καλλίτερος σκοπευτὴς τῆς Βιέννης. Ἐγονυπέτησε πλησίον τῆς γυναικός του καὶ ἔλαβε τὴν χεῖρά της. Ὁ φρυγμὸς ἔπαλλε. Ἄρα ἔζη. Τότε ὁ κακοῦργος τὴν ἐπεριποιήθη, τὴν ἔφερεν εἰς τὸν ἑαυτόν της. «Θὰ φορέσῃς φόρεμα χοροῦ καὶ ὅλους σου τοὺς ἀδάμαντας, διάταξε, καὶ θὰ μὲ ἀκολουθήσῃς εἰς τὸν χορὸν τῆς γαλλικῆς πρεσβείας, εἰς τὸν ὁποῖον εἴμεθα προσκεκλημένοι». — «Ὄχι.. δὲν ἠμπορῶ». — «Θὰ ἐνδυθῇς καὶ θὰ πᾶμε χωρὶς ἄλλο. Ὡς πρόφασιν τῆς μονομαχίας μου μὲ τὸν Βλάζεβιτζ διέδωκα ὅτι ἤρισα μαζῆ του εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον. Πρέπει νὰ παρουσιασθῶμεν ἀπόψε μαζῆ εἰς τὸν κόσμον. Ἄλλως θὰ πιστευθῇ ὅτι ἐκτυπήθην ἐξ αἰτίας σου καὶ ἀτιμάζομαι.. Ἐνδύσου, τὸ ἀπαιτῶ!...» Ἡ δυστυχὴς ἠναγκάσθη νὰ ὑπακούσῃ. Πῶς νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸν ἄνδρα, τὸν ὁποῖον εἶχεν τόσον σκληρῶς ὑβρίσει; Ἐνεδύθη, μὲ ποίαν ἀγωνίαν, περιττὸν νὰ εἴπω, καὶ ὁ σύζυγός της τὴν ὡδήγησεν εἰς τὸν χορὸν τῆς πρεσβείας. Συντετριμμένη, ἐσωρεύθη μᾶλλον ἢ ἐκάθησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς εἰσόδου, ὅπου ὁ κλητὴρ ἀνήγγειλεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τοὺς προσερχομένους. Ὁ ἰατρός, ἐν μεγάλῃ στολῇ, μὲ ὅλα του τὰ παράσημα, μειδιῶν, ἵστατο ὀπίσω ἀπὸ τὸ κάθισμα τῆς γυναικός του. Αἴφνης, ἰδὼν πρὸς τὸν ἀντιθάλαμον, ἔκυψεν εἰς τὸ οὖς τῆς Μάρσας, ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ τῆς ἀπευθύνῃ κανὲν φιλοφρόνημα. «Ἡ λύπη δὲν σὲ ἐφόνευσε λοιπόν, ἀθλία;» — «Ὄχι ἀκόμη δυστυχῶς, ἐψιθύρισεν ἡ βασανιζομένη» — «Λοιπὸν κύτταξε εἰς τὴν θύραν καὶ ἀπόθανε ἀπὸ χαράν». Συγχρόνως ὁ κλητὴρ ἀνήγγειλε δι' ἰσχυρᾶς φωνῆς: «Ὁ λοχαγὸς βαρῶνος Βλάζεβιτζ!» Ὁ ἀξιωματικὸς εἰσῆλθε μειδιῶν καὶ ὅπως πάντοτε ἀνεζήτησεν πρώτην διὰ τοῦ βλέμματος τὴν Μάρσαν. Ἀλλὰ μόλις τὴν ἀνεγνώρισεν. Εἶχεν ἐγερθῆ ἀπὸ τὸ κάθισμά της, εὐθυτενής, ὡς ἂν ἐκινεῖτο δι' ἐλατηρίου, πελιδνή, φοβερὰ τὴν θέαν! Ἔρριψε πρὸς αὐτὸν βλέμμα ἀπελπιστικόν, ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸν λαιμὸν καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου νεκρά, ἀναμφισβητήτως νεκρὰ πλέον... Ἡ ταραχὴ τὴν ὁποίαν ἐπροξένησε τὸ αἰφνίδιον γεγονὸς ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος. Ὁ ἰατρὸς ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς γυναικός του, μὲ φωνὰς ἀγρίας, ἡ ἀπελπισία δὲ τοῦ λοχαγοῦ θὰ ἐπροξένει σκάνδαλον, ἂν μὴ εἷς τῶν φίλων του τὸν παρέσυρε ἔξω τῆς αἰθούσης. Ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ ὑπηρέται ἔφαγον τὸν δεῖπνον καὶ ἡ σύζυγος τοῦ πρέσβεως δυσηρεστήθη μεγάλως διότι ἀπέτυχεν ὁ χορός της, ὅστις ἐπρομηνύετο λαμπρός.

Ὁ Μαυρίκιος ἐσιώπησεν, στιγμὴ δὲ σιγῆς ἐπηκολούθησεν. Ρῖγος διέδραμεν ὅλων σχεδὸν τὰ σώματα, καὶ αὐτὸς δ' ἡ Περέϊρα ἔσχε τὴν εὐφυΐαν νὰ μὴ διακυβεύσῃ ἀνοησίαν τινά.

Αἴφνης ἐπεφάνη καὶ ἡ οἰκοδέσποινα, ὑπαγείρουσα τὸ καταπέτασμα τῆς θύρας τοῦ καπνιστηρίου.

— Ἐτελειώσατε τὸ κάπνισμα, κύριοι; Αἱ κυρίαι σᾶς ζητοῦν.

Μεταβαίνων εἰς τὴν αἴθουσαν, ὁ Περέϊρα ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ βραχίονος τὸν Μαυρίκιον.

— Καὶ ὁ ἰατρὸς τί ἀπέγεινεν;

— Ὅπως σᾶς εἶπα, εἰς στιγμὴν ἀπερισκεψίας ὡμολόγησεν ἐπαιρόμενος τὸ ἔγκλημά του, τὸ ὁποῖον ἄλλως δὲν προβλέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἀλλ' ἡ ἐν Βιέννῃ διαμονὴ καθίστατο πλέον εἰς αὐτὸν δυσχερής. Μετέβη λοιπὸν εἰς Βαρσοβίαν ὅπου ἀπέκτησε πολυάριθμον πελατείαν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ εἰς τοὺς πάσχοντας ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος: «— Κυρίως νὰ ἀποφεύγετε τὰς συγκινήσεις!».. Ἀλλὰ πῶς σοῦ ἐφάνη ἡ ὑπόθεσίς μου;

— Ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἀναβιβασθῇ ἀπὸ σκηνῆς, φίλε μου. Ὅλοι οἱ κριτικοὶ θὰ γράψουν τὴν ἄλλην ἡμέραν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀπεμιμήθη τὴν *Ἰουλίαν* τοῦ Ὀκταβίου Φεγιέ.

(François Coppée.) Δ.Γ.Κ.

ΤΑ ΑΡΩΜΑΤΑ

Ἡ χρῆσις τῶν ἀρωμάτων ἀνάγεται εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, καὶ φαίνεται διεδόθη ἐκ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς Περσίας. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐν τῇ Βαβυλῶνι καὶ ἐν τῷ σημαντικωτάτῳ ἐμπορίῳ συνεκεντροῦντο τῆς ὑφηλίου πάσης τὰ ἀρώματα.

Τὰ ἀρώματα ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἑορτάς. Ἐν Αἰγύπτῳ παρεσκεύαζον αὐτὰ ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ τὰ προσέφερον εἰς τοὺς θεούς. Τὴν συνήθειαν παρέλαβον οἱ Ἑβραῖοι, μόνου τοῦ μεγάλου ἱερέως δικαιουμένου νὰ προσφέρῃ ἀρώματα εἰς τὸν Ἰαχωβᾶ.

Τὰ ἀρώματα ἦσαν ἡ νάρδος, ὁ λίβανος, ἡ σμύρνα, ὁ κρόκος, ὁ ἀρωματικὸς κάλαμος, καὶ ἡ ἀλόη, φυτὸν δαψιλῶς βλαστάνον ἀνὰ τὴν Ἀνατολήν. Διὰ τοὺς θρησκευτικοὺς καθαρμοὺς τῶν γυναικῶν, κατὰ νόμον ὀφείλοντας νὰ διαρκέσωσιν ἐπὶ ἔτος, ἐγίνετο μεγάλη κατανάλωσις ἀρωμάτων· ἓξ μῆνας αἱ οὕτω καθαριζόμεναι ἠλοίφοντο διὰ τοῦ ἐλαίου τῆς σμύρνας, καὶ ἄλλους ἓξ μῆνας δι' ἄλλων οὐσιῶν ὁμοίως μετεχειρίζοντο τὰ ἀρώματα κατὰ τὰς ἐπικηδείους τελετάς· τὰ ἔχυναν ἐπὶ τῶν νεκρῶν, ἐνήργουν δι' αὐτῶν τὰς ταριχεύσεις, καὶ τὰ ἔκαιον ἐπὶ τῶν νεκρικῶν πυρῶν. Βραδύτερον ἐγενικεύθη ἡ χρῆσις των ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ, καὶ ταῖς ἑορταῖς,

κατὰ πρῶτον ὡς ἔνδειξις πολυτελείας, καὶ βαθμηδὸν ὡς σημεῖον ἀκολασίας.

Οἱ Ἕλληνες μετὰ πάθους ἠγάπησαν τὰ ἀρώματα· δι' ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος εἶχον καὶ ἴδιον ἄρωμα, καὶ ἕκαστον ἄρωμα εἶχεν ἴδιον προορισμόν. Τὰ μὲν ἐθεωροῦντο ὡς συντελοῦντα εἰς τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματος, τὰ δὲ χρήσιμα πρὸς χώνευσιν, τὰ δὲ ἀπαραίτητα διὰ τὰ ὄργια. Καθὼς καὶ σήμερον ἐν ταῖς Ἀθήναις τοῦ Περικλέους μετὰ τὸ φαγητὸν προσῆγον δοχεῖα περιέχοντα ἀρωματῶδες ὕδωρ πρὸς καθάρισμα τοῦ στόματος καὶ πλύσιμον τῶν χειρῶν. Οἱ Ἕλληνες συνηθροίζοντο εἰς τὰ μυρεψεῖα καθὼς τώρα συχνάζομεν εἰς τὰ καφενεῖα.

Οἱ Ρωμαῖοι ἐκληρονόμησαν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς τὸν ἔρωτα τῶν ἀρωμάτων καὶ τῶν ἕξεων τοῦ ἐκτεθηλυμένου βίου. Τὸ κοινότερον διαδεδομένον παρ' αὐτοῖς ἄρωμα ἦτον ὁ ἀρωματοφόρος σχοῖνος, οὗτινος ἀποκλειστικὴν χρῆσιν ἐποιοῦντο αἱ ἑταῖραι, τὰ δὲ μᾶλλον τιμώμενα ἦσαν τὰ ρόδα, τὸ μεγάλαιον, ἡ νάρδος, τὸ ὀποβάλσαμον, τὸ μαλάβαθρον.

Δι' αὐτῶν ἐν ἀμέτρῳ σπατάλῃ ἠρωμάτιζον τοὺς κοιτῶνας, τὰ λουτρά, τὰς κλίνας των. Διὰ τὰ θέατρα καὶ τοὺς νυμφικοὺς θαλάμους ἐγίνετο πρὸ παντὸς χρῆσις τοῦ κρόκου. Τὰ ἀρωματικά, τὰ πνευματώδη καὶ τὰ ἀπεσταγμένα ὕδατα, οἱ ἀρωματικοὶ αἰθέρες ἦσαν ἄγνωστα εἰς τοὺς Ρωμαίους.

Μαρτσιάλης, ὁ μέγας σατυρικὸς ποιητὴς σκώπτει πολλαχοῦ τῶν στίχων αὐτοῦ τὴν κατάχρησιν τῶν ἀρωμάτων· εἰς ἓν ἐκ τῶν ποιημάτων του ἀπεικονίζει θηλυδρίαν, οὗτινος ἡ κόμη ἀποπνέει τὴν ὀσμὴν πάντων τῶν ἀρωμάτων, ὅσα παρεσκεύαζον τότε οἱ μυρεψοί.

Ἐν Ρώμῃ ἡ ἀχαλίνωτος ὁρμὴ τῆς πολυτελείας εἶχεν ὑπαγορεύσει εἰς τὰς γυναῖκας νὰ λούωνται ἐντὸς γάλακτος, οὗτινος ἡ ἐπενέργεια ἦτον ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐκ τοῦ δι' ἀμυγδάλων καὶ μέλιτος λουτροῦ.

Ἐκ τοῦ Μαρτσιάλη προσέτι μανθάνομεν ὅτι αἱ Ρωμαῖαι ἐξεῖχον ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ ψιμμυθιοῦσθαι. «Δὲν μὲ ἠπάτων, Λυδία, γράφει που, οἱ ἐγκωμιάζοντες πρὸς ἐμὲ τὸ κάλλος τῆς βαφῆς σου καὶ ὄχι τῆς μορφῆς σου.»

Ὡρισμένα ἀρώματα τὰ ὁποῖα μετεχειρίζοντο αἱ Ρωμαῖαι δέσποιναι ἐτιμῶντο μέχρις 800 δραχμῶν τὸ χιλιόγραμμον. Ἐν ἑορτῇ τὴν ὁποίαν παρέσχεν ὁ Νέρων ἐν Βαΐᾳ, ἡ διὰ τὰ ρόδα δαπάνη ἀνῆλθεν εἰς τὸ ποσὸν τῶν τεσσάρων ἑκατομμυρίων σεστερτίων, τουτέστι 500,000 φράγκων.

Ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὰ ἀρώματα ἐν ἀρχῇ προωρίζοντο διὰ τὴν λατρείαν ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Οἱ Σταυροφόροι πρῶτοι ἀπεκόμισαν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς τὸν πρὸς τὰ μύρα καὶ τὰς εὐόσμους οὐσίας ἔρωτα, ὅστις εὗρεν ἐν Ἰταλίᾳ πρὸ πάντων κάρπιμον ἔδαφος. Τὰ ἀρώματα εἰσήχθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ ὁμοῦ μὲ τὰ ἀρωματώδη χειρόκτια καὶ μὲ τὰ μυροβόλα σακκίδια. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ κατάχρησις τῶν ἀρωμάτων ἀνεπτύχθη ἐπὶ Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων. Ἔρρικος ὁ τρίτος καὶ αἱ εὐνοούμεναι αὐτοῦ ἐπαναφέρουσι τὰς ἐπὶ Νέρωνος ἀκολασίας. Ἡ πώλησις τῶν ἀρωμάτων ἦτο καὶ παρέμεινε μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ μονοπώλιον ὡρισμένης συντεχνίας τῆς τῶν ἐμπόρων χειροκτίων ὁμοῦ καὶ ἀρωματοπωλῶν. Αἱ εὐνοούμεναι τοῦ Ἔρρίκου ἐπώλουν τὰ δικαστικὰ ἀξιώματα εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς ἄλλους τεχνίτας ἀντικειμένων πολυτελείας καὶ σπατάλης.

Ἡ βασιλεία τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' καθιέρωσεν ὁμοίαν περίοδον ἐν Γαλλίᾳ, καθ' ἣν ἡ κατάχρησις τῶν ἀρωμάτων ὑπῆρξε τὸ χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῆς διαφθορᾶς τῶν ἠθῶν. Ἐν τῇ αὐλῇ εἶχεν ἀναχθῆ εἰς κανόνα ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἐθιμοταξίας ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καθιέρωσις καὶ νέου ἀρώματος. Ἡ κυρία Πομπαδοὺρ ἐδαπάνα δι' ἀρώματα μέχρι 500,000 δραχμῶν κατ' ἔτος, καὶ ὁ Ρισελιὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἔζη ἐν μοσχοβόλῳ ἀτμοσφαίρᾳ, διαχυνομένῃ τῇ βοηθείᾳ φυσητήρων ἐντὸς τῶν οἰκημάτων του.

Τὴν σήμερον τὰ ἀρώματα ζητοῦνται ὑπὸ πάντων, εἰς οἱανδήποτε κοινωνικὴν τάξιν καὶ ἂν ἀνήκωσιν. Ἡ τοιαύτη παντελὴς ἐκλαΐκευσις αὐτῶν εἶνε τάχα πρόξενος ἀγαθοῦ ἢ συντελεῖ εἰς τὴν κοινωνικὴν ἔκπτωσιν; Τὸ ζήτημα δὲν εἶνε ἀνάξιον μελέτης.

Π*

Ο ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαρετῆ. — Μετάφρασις Χ. Α.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον)

Τῷ ὄντι ἀντήχει ἤδη ὁ πένθιμος κώδων τοῦ ἀποχωρισμοῦ. Ἡ ἐμφάνισις τῆς Ἕλλεν καὶ αἱ ἀπειλαί της ἐπέβαλλον — καὶ τοιαύτη ἦτο ἡ γνώμη, ἣν ἐξέφρασεν ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἐνῷ ἠγρύπνει παρὰ τὴν κλίνην τῆς Κυπριανῆς — εἰς τὸν κ. Μομβρὲν ἄκραν περίσκεψιν, ἐπρόκειτο οὐ μόνον περὶ τῆς ἡσυχίας τοῦ μαρκησίου καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Μομβρέν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τιμῆς αὐτῆς τῆς δεσποινίδος Βερδιέ. Ναί! ἐσήμαινε βραδέως, ἐσήμαινε μακρόθεν ὁ θλιβερὸς κώδων τοῦ ἀποχωρισμοῦ.

— Γιλβέρτη, εἶπεν αἴφνης ὁ νεαρὸς κόμης μὲ τὴν μελαγχολικήν του ἐκείνην καὶ μελῳδικὴν φωνήν, ἥτις συνεκίνει τὰ μύχια τῆς καρδίας τῆς ἀνε-

ψιᾶς τοῦ Βερδιέ, μίαν παράκλησιν θὰ σᾶς ἀπευθύνω... τὴν σοβαροτέραν, τὴν ἱερωτέραν ἀφ' ὅσας ποτὲ ἀπηύθυνα πρὸς ἀνθρώπινον πλάσμα!

Βλέπων δὲ ἐπὶ τοῦ συνήθους ἠρέμου καὶ πράου προσώπου τῆς νεάνιδος διαχυνομένην ποιαν τινὰ ἀνηυφυΐαν, στενοχωρίαν:

—Ὦ! προσέθηκεν, αὐτὸ τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς ζητήσω εἶνε ἀφροσύνη... ἀλλ' ἔχω πρὸς ὑμᾶς τοιαύτην πίστιν, εἶσθε τόσον ἀγαθή, ὥστε δὲν θ' ἀρνηθῆτε... Ἀφοῦ ἡ Κυπριανὴ ἐσώθη, θ' ἀναχωρήσω...

— Θ' ἀναχωρήσετε; εἶπεν ἡ Γιλβέρτη μετὰ τρόμου, ὡς νὰ ἐνυπῆρχε κάτι τι πλέον ἢ ἀπειλὴ ἀποχωρισμοῦ ἐν τῇ ἀναχωρήσει ἐκείνῃ, ὡς νὰ ὑπῆρχε σχεδὸν ὁ θάνατος...

— Ἐδῶ διάγω βίον ἀνόητον, τεθλιμμένον. Κακῶς ἐχρησιμοποίησα τὴν πρώτην μου νεότητα, ἐξαιρέσει τῶν ὀλίγων μηνῶν, καθ' οὓς ὑπηρέτηταπαρὰ τὸν Λείγηρα.... Θέλω νὰ φανῶ χρησιμώτερος κατὰ τὸν ὑπολειπόμενον τῆς ζωῆς μου χρόνον. Νὰ μείνω εἰς τὴν Γαλλίαν, νὰ κινήσω δίκην ὅπως ἀποσπάσω τὸ ὄνομά μου ἐκ τῶν χειρῶν μιᾶς τυχοδιώκτιδος, ὅπως θὰ ἠγωνιζόμην ν' ἀποσπάσω τὴν κληρονομίαν μου ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοκογλύφου, δὲν θὰ τὸ πράξω, ἐσκέφθην καλῶς!.. Θ' ἀπαλλάξω τὸν πατέρα μου ἀπὸ τοιούτου σκανδάλου. Θὰ ὑπάγω... θὰ ὑπάγω δὲν εἰξεύρω ποῦ... Πιθανῶς εἰς Παναμᾶν. Τελεῖται ἐκεῖ ἔργον ἐξέχον μεταξὺ τῆς χυδαιότητος τῶν καθημερινῶν πραγμάτων... Ἐσκέφθην νὰ εἰσέλθω ἐκ νέου εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ νὰ μεταβῶ εἰς Ἰνδοκίναν. Ἐν συντόμῳ, ἡ Κυπριανὴ θὰ μείνῃ μόνη ὅταν ἐγὼ δὲν θὰ εὑρίσκωμαι πλέον ἐδῶ... Ὁ πατήρ μου ἀναμφιβόλως θὰ ἐπαγρυπνήσῃ ἐπὶ τοῦ παιδίου αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ μακρήσιος, ὃν ὁ Θεὸς ἐλπίζω ἐπὶ μακρὸν νὰ διατηρήσῃ εἰς τὴν ζωήν, δὲν θὰ δυνηθῇ ἴσως νὰ χειραγωγήσῃ τὸ παιδίον μέχρι τῆς ἡλικίας καθ' ἣν ἔσεται γυνή... Γινώσκετε ὅτι ἡ θυγάτηρ μου δὲν ἔχει μητέρα... ἢ μᾶλλον ὅτι ἐπιθυμῶ πάσῃ θυσίᾳ νὰ τὴν προασπίσω ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως τῆς μητρός της. Ἐνόσῳ θὰ εἶμαι ἀπών... καὶ ἐὰν ἐκ τῆς ἀπουσίας μου δὲν ἐπιστρέψω πλέον..— δὲν λέγω χάριν ἐπιδείξεως φράσεις δραματικάς, ἀπεναντίας ἐλπίζω ὅτι θὰ ἴδω τὴν θυγατέρα μου μεγάλην καὶ εὐτυχῆ— ἀλλὰ τέλος πάντων ἂν δὲν ἐπανέλθω, σᾶς παρακαλῶ νὰ ἐπαγρυπνήσητε ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς τῆς Κυπριανῆς. Δὲν ἔχομεν συγγενεῖς εἰμή τινας ἀπομεμακρυσμένους ἐξ ἀγχιστείας. οἵτινες δὲν μὲ γνωρίζουσι καὶ οἵτινες ἄλλως τε θὰ ἐδέχοντο μετ' ἀποστροφῆς προσβλητικῆς καὶ ἐξυβριστικῆς δι' ἐμὲ καὶ σκληρὰς διὰ τὴν θυγατέρα μου τὴν ἐπ' αὐτῆς κηδεμονείαν. Ἐστὲ δι' αὐτὴν ὅτι θὰ ἤμην ἐγώ, ὅτι ἄλλοι... ὅτι μία ἄλλη ἰδίως ἔπρεπε νὰ εἶνε. Μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι, τότε θὰ ἐγκαταλίπω τὴν Γαλλίαν—ὅπου ἐν τούτοις ἀρίνω ὑμᾶς!—μετὰ ὀλιγωτέρας λύπης.

Ὁ Ροβέρτος ἐλάλει βραδέως, ἡσύχως· πᾶν ὅ,τι ἔλεγε ἦτο ἀπόρροια σκέψεως βαθείας, ἐν τῇ πρακτικότητί του δέ, ἐν τῇ προσπεποιημένῃ ψυχρότητι τῶν λόγων του διεφαίνετο τόνος τις καταπεπνιγμένου πάθους. ἔρωτος θρηνοῦντος ἐν τῷ σκότει, συγκινῶν τὴν Γιλβέρτην, ἐμπνέων αὐτῇ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κλαύσῃ, νὰ φωνάξῃ, νὰ ἱκετεύσῃ τὸν κύριον δὲ Μομβρὲν ὅπως μὴ ἀναχωρήσῃ.

Διατὶ ν' ἀναχωρήσῃ; — Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ;

Τὰ ἄνθη τῶν ἀκακιῶν ὡς ἁβρὰ δάκρυα κατέπιπτον κατάλευκα, βιαίως περιστρεφόμενα.

— Μοῦ τὸ ὑπόσχεσθε, Γιλβέρτη; εἶπεν ὁ νέος μὲ φωνὴν ἀγωνιώδη. Ὁ θεῖός σας εἶνε ὁ ἀνδρειότερος πάντων τῶν ἀνδρῶν ὅσους ἐγνώρισα, ὑμεῖς δὲ τὸ μᾶλλον ἀγαθὸν καὶ ἀφωσιωμένον πλάσμα ἐξ ὅσων συνήντησα. Θὰ συλλογίζωμαι ὅτι ἡ μικρὰ Κυπριανὴ θὰ ἔχῃ περιποίησιν, θ' ἀγαπᾶται... θ' ἀγαπᾶται πολύ... δὲν εἶνε ἀληθές;

Καὶ χωρὶς νὰ εἰξεύρῃ τί ἔλεγε, πλησιάζων ἀκουσίως εἰς αὐτὴν προσέθηκεν σιγᾷ, ἐκ βάθους καρδίας, δι' ἑνὸς ψιθυρισμοῦ:

— Θ' ἀγαπᾶται ὅπως ἐγὼ σὲ ἀγαπῶ.

Δὲν ἀνεσκίρτησε ποσῶς ἡ Γιλβέρτη ἀκούσασα τὴν ἐξομολόγησιν ἐκείνην, ἥτις δὲν τὴν ἐτάρασσεν. Τὸ ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι τὴν ἠγάπα. Τῆς τὸ ἔλεγε σιγὰ ἐκεῖ μὲ ἕνα ἀποχαιρετισμόν. Δὲν ἀνθίστατο· ἄφινε εἰλικρινῶς τὴν χεῖρά της ἐντὸς τῆς χειρὸς τοῦ Ροβέρτου. Ἠσθάνετο ἑαυτὴν περιβαλλομένην ὑπὸ στοργῆς, ἥτις μετεῖχε καὶ σεβασμοῦ. Ἐφαίνετο αὐτῇ ὅτι νέον καθῆκον τῇ ἐπεβάλλετο καὶ ὅτι διὰ τὸ ἀσθενὲς ἐκεῖνο παιδίον αὐτὴ ἦτο πραγματικῶς ἡ μήτηρ... Ὁ βίος της διὰ μιᾶς διεγράφετο εὐθύτατα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν της· τοῦ λοιποῦ θὰ εἶχε δύο τέκνα, τὸν ἀγαθὸν ἐκεῖνον καὶ ἔντιμον ἄνδρα, τὸν τόσον παθόντα ἐν τῇ ζωῇ καὶ τὸ κοράσιον τὸ ὁποῖον ἔμελλε ν' αὐξήσῃ. Αὐτὴ θὰ ἠγάπα ἀμφοτέρους, θὰ περιεποιεῖτο τὸν ἕνα καὶ θὰ ἀνέτρεφε τὴν ἄλλην, θὰ ἐγήρασκε δὲ τοιουτοτρόπως, θὰ ἐγήρασκε μὲ γλυκὺ μειδίαμα ὑποταγῆς, ἥσυχος ἐν τῇ φιλοστόργῳ ἐπιτελέσει τοῦ διπλοῦ αὐτοῦ καθήκοντος.

Καὶ ἐνῷ ἡ παρθενική της χεὶρ ἔμενε μεταξὺ τῶν τρεμόντων δακτύλων τοῦ νέου, αὐτὴ ἔβλεπε μὲ τοὺς ὡραίους μαύρους ὀφθαλμούς της εἰς τὸν κατάφωτον ἐκεῖνον ἐκ τοῦ ἡλίου κόσμον, ἔνθα τὰ ἄνθη ἐφαίνοντο ἐσωτερικῶς φωτεινά, ἀλλόκοτον ὀπτασίαν· ἔβλεπε μίαν γεροντοκόρην μὲ λευκὴν κόμην, ἥτις ἦτο αὐτὴ ἡ ἰδία καὶ μίαν εὐειδῆ νεάνιδα, τὴν Κυπριανήν, ἥτις ἀνέμενε

τὸν μνηστῆρα ὁμιλοῦντα πρὸς τὸν Ροβέρτον... Ναί βεβαίως, αὐτὸ ἦτο τὸ μέλλον. Τὸ ἔβλεπε μειδιῶσα ἐκ τῶν προτέρων, χαίρουσα ἐπὶ τῇ θυσίᾳ. Καὶ ἡ ἀκακία ἐπέρριπτεν ἐπὶ τῆς μελαίνης κόμης τῆς Γιλβέρτης τὰ λευκά της ἄνθη ὡς προκαταβολὴν τῶν χιόνων τῶν μελλόντων ἐτῶν.

Ἀφοῦ δὲ ἄφησε νὰ τοῦ ἐκφύγῃ ἡ ὁμολογία τοῦ ἔρωτός του, ὁ Ροβέρτος ἤθελε νῦν νὰ καταστήσῃ γνωστὴν εἰς τὴν Γιλβέρτην πᾶσαν τὴν στοργήν, ἣν ἔτρεφε πρὸς αὐτήν, τὸ ἐρωτικὸν πάθος, ὅπερ ὡρκίζετο νὰ μεταβάλῃ εἰς ἀδελφικὴν ἀφωσίωσιν, αἱ θλίψεις δὲ ἃς ὑπέστη, αἱ πικρίαι, ἡ ἀπελπισία του ἀνήρχοντο ἀκουσίως εἰς τὰ χείλη του. Ἄ! ἂν ἦτο ἐλεύθερος! ἂν εἶχε ἐλεύθερον τὸ ὄνομα καὶ τὸ μέλλον! Ἀλλ' ὑψίστατο τὴν τιμωρίαν τῆς ἀφροσύνης του. Ἡ Ἕλλεν δὲν τὸν ἄφινεν!

— Καὶ ἂν αὐτὴ μοῦ ἀμφισβητήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπαγρυπνήσω ἐπὶ τῆς θυγατρός της; ἠρώτησεν ἡ Γιλβέρτη.

— Μὴ φοβῆσθε. Θὰ παραχωρήσω εἰς αὐτὴν ὅ,τι θέλει διὰ νὰ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσω κατὰ βούλησιν τὸ τέκνον μου. Θὰ ἐξαγοράσω τὴν σάρκα μου.

— Τίνι τρόπῳ; εἶπεν αὖθις ἡ νεᾶνις.

—Ἡ Ἕλλεν Μόργαν ὀρέγεται δύο τινῶν, τοῦ ὀνόματός μου καὶ τῆς περιουσίας μου. Ἀλλὰ τὴν γνωρίζω καλῶς, θὰ ἐκλέξῃ τὴν περιουσίαν μου.

Ἐπείγετο, μὴ ἔχων ἄλλως τέ τι πλέον νὰ εἴπῃ πρὸς τὴν Γιλβέρτην. Λοιπὸν ἦσαν σύμφωνοι; τὸ ὑπεσχέθη, τὸ ὡρκίσθη; Ἡ Γιλβέρτη θὰ ἐπηγρύπνει ἐπὶ τῆς Κυπριανῆς;....

Ἡ νεάνις κατέβαλε πᾶσαν τὴν ζέσιν τῆς ψυχῆς της εἰς τὸν ὅρκον, ὃν ἔδωκε πρὸς τὸν Ροβέρτον.

— Σᾶς ὁρκίζομαι! εἶπεν.

— Καὶ, ἐψιθύρισε τέλος ὁ Μομβρέν, ἐὰν νυμφευθῆτε μίαν ἡμέραν, θὰ τηρήσητε ὀλίγην στοργὴν καὶ πρὸς τὴν θυγατέρα μου;

Ἡ Γιλβέρτη ἐμειδίασε καὶ πάλιν ἠπίως καὶ πράως ὅπως πρὸ ὀλίγου ἀναλογιζομένη τὸ μέλλον καὶ ἀπήντησε πρὸς τὸν Ροβέρτον ὅ,τι εἶπεν ἄλλοτε πρὸς τὸν Βερδιέ:

— Οὐδέποτε θὰ νυμφευθῶ!..

Ἠγέρθη, παρετήρησε μὲ τοὺς μεγάλους μελαγχολικοὺς ὀφθαλμούς της τὸν Ροβέρτον, ὅστις ἀπέμενε καθήμενος καὶ βλέπων αὐτὴν μὲ τὰ ὄμματα ἀνυψωμένα ὡς νὰ ἦτο γονυπετής, καὶ ἐπανέλαβεν:

— Οὐδέποτε!

Ἠγέρθη τότε καὶ αὐτός, ἔλαβε τὰς χεῖράς της βραδέως καὶ ἐπὶ τοῦ κύπτοντος μετώπου της ἐπέθηκε τὰ τρέμοντα χείλη του, χωρὶς δὲ νὰ εἴπῃ λέξιν, χωρὶς ἐκείνη νὰ τὸν ἀπωθήσῃ, ὡς φίλημα ἁγνὸν μνηστείας, ἥτις ἔμελλε νὰ εἶνε αἰώνιος ἀποχωρισμός—μνηστείας ἀδελφικῆς πρὸ τοῦ ἀδυνάτου—ἐπέθηκεν ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ τῆς νεάνιδος μετώπου μακρὸν ἀσπασμόν, θλιβερόν, γλυκὺν καὶ διὰ τὸν δίδοντα καὶ διὰ τὸν λαμβάνοντα αὐτόν, ὁμοῦ δὲ μὲ τὸν ἀδελφικὸν ἐκεῖνον ἀσπασμὸν ἡ Γιλβέρτη ἠσθάνθη κάτι τι φλέγον διολισθαῖνον ἐπὶ τοῦ μετώπου της, ὄχι πλέον τὸ δάκρυ τῆς ἀκακίας, ἀλλὰ τὸ δάκρυ τοῦ Ροβέρτου, ὕστατον δάκρυ χεόμενον ἐπὶ τῇ λήξει ἑνὸς ἔρωτος, ἐπὶ τῇ κηδείᾳ μιᾶς ἐλπίδος.

Ὁ ταγματάρχης Βερδιέ, ὅστις ἐπανήρχετο ἐκ Μελὲν μὲ τὴν κεφαλὴν ὁποσοῦν βεβαρυμένην, μὲ τὰ νεῦρα τεταραγμένα θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς εὕρῃ εἰς τὴν θέσιν ταύτην διαμειβόντας πρὸς ἀλλήλους μὲ ἕνα ἀποχαιρετισμὸν τὰ ἀνομολόγητα αἰσθήματά των. Ἤρχετο πορφυροῦς ἐκ τοῦ καύσωνος, κεκοπιακώς, μὴ προγευματίσας, ἡ πρώτη δὲ λέξις ἣν εἶπε πρὸς τὸν Ροβέρτον, ὃν διέκρινε μακρόθεν ἦτο:

—Πῶς πηγαίνει ἡ κόρη σας;

Ὁ κόμης ἐπανέλαβε τότε πρὸς τὸν Βερδιὲ ὅ,τι πρὸς ὀλίγου εἶχεν εἴπει πρὸς τὴν ἀνεψιάν του ὡς ἐπίσης καὶ τὰς γενομένας συστάσεις, καὶ τὴν ἀγγελίαν τῆς ἀναχωρήσεώς του καὶ τὸν ὅρκον τῆς Γιλβέρτης.

Οὐδὲν ἐξ ὅλων τούτων ἐξέπληξε τὸν ταγματάρχην. Ἡ ἀναχώρησις ἦτο εἷς τρόπος βίαιος ἀλλὰ γενναῖος ὅπως μεταβληθῇ ἡ ὑφισταμένη δυσχερὴς κατάστασις. Ὁ ὅρκος τῆς Γιλβέρτης ἦτο πρᾶγμα ἁπλούστατον.

— Δὲν θὰ ἦτο ἀνεψιά μου, ἂν δὲν ἐγίνωσκεν ὅτι εἰς τὰς σοβαρωτέρας παραγγελίας πρέπει τις νὰ ὑπακούῃ κάλλιον, εἶπεν ὁ ταγματάρχης.

Τείνων δὲ τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Ροβέρτον προσέθηκεν.

— Ἐν ὅσῳ τὸ κουφάρι μου ζῇ, ἡ μικρά σου κόρη θὰ προστατεύεται καλά, φίλτατέ μου Ροβέρτε.

Ἠύχετο μόνον εἰς τὴν Κυπριανὴν καὶ τὴν Γιλβέρτην νὰ μὴ εἶνε πολὺ ἁπλοῖκαί, πολὺ εὔπιστοι ὡς αὐτὸς ὁ Ροβέρτος καὶ ὡς ὁ γέρων ἀνόητος Βερδιέ.

Τότε δὲ μετὰ εὐγλωττίας δριμείας, μετὰ ὀργῆς ἀνδρὸς ἐντίμου κατὰ τοῦ Γκαρους, τοῦ Σαβουρὼ καὶ τῶν ἄλλων, τῶν εὐτελῶν μικροπολιτικῶν, ὁ στρατιωτικὸς πηγαινοερχόμενος εἰς τὰς δενδροστοιχίας διηγεῖτο εἰς τοὺς δύο νέους τί εἶδεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Μελέν.

— Ἄ! νόστιμα πράγματα! νόστιμα! Τί ἀνόητοι οἱ καϋμένοι! Ναί! Τὸν Τιβολιὲ τὸν ἐξημμένον θαμῶνα τῶν δημοσίων ὁμηγύρεων, τὸν φανατικὸν ἐργάτην τοῦ ζαχαροπλαστείου καὶ τὸν στρατιώτην τὸν φίλον τοῦ Φουρνερὲλ ὁ

Βερδιὲ εἶχεν εὕρει πρὸ μικροῦ σχεδὸν παραπλεύρως κατακειμένους ἐκεῖ πέραν, εἰς κακὴν κατάτταστν ἀμφοτέρους, τὸν μὲν νεαρὸν Μαρσιαλοῦ βαρέως τετραυματισμένον, τὸν δὲ Τιβολιὲ βλοσυρόν, κατεπτοημένον, βλέποντα μὲ ὄμματα ἔντρομα τὸ ἔργον, ὅπερ εἶχε διαπράξει.

— Πῶς! εἶπεν ὁ Ροβέρτος, τοὺς ἐτοποθέτησαν πλησίον ἀλλήλων;

— Σχεδόν, ἀπήντησεν ὁ ταγματάρχης.

Ναί· τοὺς εἶχον μεταφέρει ἀμφοτέρους εἰς τὸ πολιτικὸν νοσοκομεῖον, διότι ἕνεκα ἐπιδημίας εἶχε κενωθῆ πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον. Τοὺς διεχώριζε μόνον πενιχρὸν φορεῖον κείμενον μεταξὺ τῶν δύο κλινῶν, ἐπ' αὐτοῦ δὲ εἰς ταλαίπωρος κτίστης, πεσὼν ἀπὸ τοῦ ὕψους οἰκοδομῆς, ἔστενε καὶ ὠδύρετο λέγων ὅτι εἰς μάτην τὸν ἐνοσήλευον μεταξὺ τῶν δύο κλινῶν καὶ ὅτι ἐκεῖθεν νεκρὸν μόνον ἔμελλον νὰ τὸν ἐξαγάγωσιν· ἔνωθεν δὲ τοῦ ἀσθενοῦς αὐτοῦ μὲ τὰς συντετριμμένας κνήμας ὁ Τιβολιὲ καὶ ὁ στρατιώτης ἔβλεπεν ἀλλήλους, ὁ μὲν ἐργάτης ἄγριος κατ' ἀρχάς, περίεργος κατόπιν, ὁ δὲ μικρὸς Λιμουζῖνος ἔκθαμβος, ὡσεὶ ζητῶν νὰ μάθῃ τίς ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις τὸν ἐτραυμάτισε, τὸν ἐφόνευσεν σχεδὸν χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζῃ. Ὁ Τιβολιὲ ἐνίοτε ὑπανηγείρετο ἐπὶ τῶν ἀγκώνων διὰ νὰ ἴδῃ ὄπισθεν τῆς ἰσχνῆς κατατομῆς τοῦ προσώπου, τῆς συντετριμμένης ρινὸς καὶ τοῦ περιβαλλομένου δι' ἐπιδέσμων μετώπου τοῦ κτίστου τὸν Μαρσιαλού. Ἔβλεπε δὲ τότε μορφὴν στρογγύλην νεαροῦ χωρικοῦ ἀγενείου καὶ ἐν στόμα ἀνοικτόν, στόμα ἐκφράζον ἄλγος ὡς παιδίου, ὅπερ ἐνίοτε, ὁσάκις ἡ πληγὴ τοῦ νεαροῦ στρατιώτου ἐπόνει περισσότερον ἔλεγεν:

«Ὤ, πώ, πώ! ὤ! πώ, πώ, μάνα μου!

— Ἐζήτησα νὰ τοὺς ἴδω, ἐξηκολούθει ὁ ταγματάρχης, διότι ἐπὶ τέλους ἤμην — ὅταν τὸ συλλογίζωμαι αὐτό, μοῦ ἔρχεται νὰ σκάσω ἀπὸ τὸ κακόν μου — ναί, ἐγὼ ἤμην ἡ αἰτία ὅλων αὐτῶν τῶν συμβάντων ... Ἐξεπλάγησαν ὅταν μὲ εἶδον... πρὸ πάντων ὁ ἐργάτης. Ὅταν τὸν ἠρώτησα ἂν πάσχῃ πολύ, κατ' ἀρχὰς μ' ἐκύτταξε μὲ ὀφθαλμοὺς βλοσυροὺς καὶ μοῦ εἶπε: «Τί σὲ μέλει; — Τί μὲ μέλει; Μὰ μοῦ πονεῖ, παλληκάρι μου!» Ἔμεινα ὄρθιος πλησίον του, αὐτὸς δὲ ἤρχισε νὰ στενάζῃ νὰ θρηνῇ μὲ τὸ αἰώνιον «Ὤ, πώ, πώ!. ὤ, πώ, πώ!» Πολεμοῦν σὰν λυσσασμένοι ὅταν χρειάζεται οἱ μικροί μας στρατιῶται, ἀλλὰ καὶ κλαίουν τὰ καϋμένα τὰ παιδιὰ ἀφοῦ πληγωθοῦν· εἶνε φυσικόν. Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἐργάτης τότε σηκωνόμενος διαίως ἐπάνω εἰς τὸ προσκεφάλαιόν του μὲ ἠρώτησεν ἀκούων τὰς φωνὰς τοῦ ἀτυχοῦς στρατιώτου: «Τί εἶπε τάχα τὸ *μπαρμπατσόνι*; Ἐγὼ δέ:—Εἶπε *μάνα μου*, παλληκάρι μου,

— Μάνα; — Μάνα, ναί! — Καὶ παρατηρῶν καλῶς κατὰ πρόσωπον τὸν ἀτυχῆ νέον: Ἔχουν,—εἶπε,—καὶ οἱ στρατιῶται μητέρας, παιδί μου. Ὅταν τοῦ εἶπα αὐτό, ὁ Τιβολιὲ ἐφάνη κατ' ἀρχὰς μανιώδης· μ' ἐκύτταξεν ὡς νὰ τὸν ἐπεριπαίζα, ἔπειτα ἀφοῦ ἐπεριφέροντο τὰ βλέμματά του ἀπὸ τὸν στρατιώτην εἰς ἐμὲ καὶ ἀπὸ ἐμὲ εἰς τὸν στρατιώτην, ἔκυψε τὴν κεφαλὴν ὀλίγον καὶ μοῦ εἶπε: «Καὶ ὅμως εἶνε ἀληθές! δὲν τὸ συλλογίζεται κανεὶς αὐτὸ ὅταν κτυπᾷ.» Ἐπειδὴ δὲ ἐζήτουν πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεώς του καὶ ἔλεγον εἰς τοὺς νοσοκόμους νὰ περιποιῶνται τοὺς δύο τραυματίας, νὰ τοὺς δίδωσιν ὅ,τι χρειάζεται πρὸς ἀνακούφισιν καὶ διασκέδασίν των, ἡ μορφὴ τοῦ ἐργάτου διὰ μιᾶς ἔλαβε μίαν ἔκφρασιν, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε θὰ λησμονήσω. «Πῶς! σεῖς;.. εἶπεν· σεῖς τὸν ὁποῖον μετεχειρίσθην ὡς τὸν τελευταῖον παλληάνθρωπον; — Αἴ λοιπόν, φίλε μου, βλέπεις ὅτι εἶνε καὶ ἄλλοι οἱ ὁποῖοι ἀξίζει νὰ θεωρῶνται χειρότεροι ἀπὸ ἐμέ!» Καὶ ἔτεινα πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα ἄνευ μνησικακίας. Δὲν ἐτόλμα νὰ τὴν λάβῃ· εἶχεν ἀκόμη κάποιαν δυσπιστίαν.

— Αὐτὸ εἶνε ἀπόδειξις, προσέθηκα, ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ ὁμιλῇ περὶ τῶν ἄλλων χωρὶς νὰ τοὺς γνωρίζῃ. Καὶ ἔσφιγξα τότε τὴν χεῖρα, τὴν ὁποίαν ἐδίσταζε νὰ μοῦ τείνῃ, μίαν τῶν ἰσχνῶν ἐκείνων ἐργατικῶν χειρῶν, τὰς ὁποίας οἱ Γκαροὺς μεταβάλλουν εἰς χεῖρας ἐπαναστατῶν. Τῇ ἀληθείᾳ δὲν δυσηρεστήθην ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψίν μου αὐτὴν εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ θὰ ἐξεπλησσόμην πολὺ .... πολὺ θὰ ἐξεπλησσόμην ἂν ὁ στρατιώτης καὶ ὁ ἐργάτης δὲν ἐξήρχοντο ἐκεῖθεν καλοὶ φίλοι, ἀφοῦ εἰσῆλθον μὲ τὰς χεῖρας βεβαμμένας εἰς τὸ αἷμα ἀλλήλων. Ἂν οἱ ἄνθρωποι δὲν ὑπήκουον εἰς τοὺς ἐξερεθίζοντας αὐτούς!.. Ἂν ἐγνώριζον καλλίτερον ἀλλήλους!.. Ἄν, ἄν!.. Ὁ διάβολος νὰ πάρῃ τοὺς δημιουργοὺς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου!

Ὁ ταγματάρχης καίπερ ὠργισμένος ἠσθάνετο ἐν τούτοις ποιάν τινα παρηγορίαν ἐνθυμούμενος τὰ λαθραῖα, ἔκθαμβα καὶ πλήρη μεταμελείας βλέμματα τοῦ Τιβολιέ, προσηλωμένους διαρκῶς ἔχοντος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ θρηνοῦντος νεαροῦ στρατιώτου... Καὶ ὅμως ἦτο αὐτὸς ὁ Τιβολιέ, ὅστις ἦτο ὁ πρόξενος τῆς τοιαύτης καταστάσεως τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου χωρικοῦ, τοῦ σχεδὸν παιδίου! Καὶ διατί; Διότι ἔφερεν ἐρυθρὸν πανταλόνιον!.. Τί ἀνοησία! Ὁ ταγματάρχης ἀνέγνωσεν ὅπως εἰς ἀνοικτὸν βιβλίον τὴν ἔκπληξιν αὐτὴν καὶ τὴν στενοχωρίαν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ λαοῦ εἰς τὰ μακρὰ βλέμματα, ἅτινα ἔρριπτεν ἐπὶ τοῦ στρατιώτου.

— Τώρα, εἶπεν ἐκφέρων μακρὸν στεναγμὸν ἱκανοποιήσεως, θὰ συντάξω τὴν παραίτησίν μου.

— Τὴν παραίτησίν σας; ἠρώτησαν ἐν ταυτῷ ὁ κ. δὲ Μομβρὲν καὶ ἡ Γιλβέρτη.

— Ναί, μάλιστα τὴν παραίτησίν μου. Τὴν πα-ραί-τη-σίν-μου! (Καὶ ἐπρόφερε τὴν λέξιν μεγαλοφώνως, θρασέως, εὐήχως). Ἄ! νομίζουν λοιπὸν ὅτι ὁ ὑποψήφιος δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ ἄλλο παρὰ νὰ ὑβρίζῃ καὶ νὰ ὑβρίζηται; Ἂς εἶνε!.. Ἂς ὑπάγῃ στὸ καλὸ ἡ ὑποψηφιότης!..

Ἐπείγετο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν θάλαμόν του καὶ νὰ γράψῃ μὲ τὴν εὐχαρίστησιν δεσμώτου ἀπελευθερουμένου τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην τῆς ἀπελευθερώσεώς του. Οὔτε κἂν ἐσυλλογίσθη ὅτι δὲν εἶχε διόλου προγευματίσει. Ἡ Γιλβέρτη τὸν ἠρώτησε περὶ τούτου. Πῶς! τὰς δύο μετὰ μεσημβρίαν ν' ἀρχίσῃ πάλιν τὴν ἐργασίαν χωρὶς νὰ φάγῃ;.. Μπά!.. ἐπέρασε χειρότερα ἄλλοτε! Καὶ ὅταν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ κανονοβολῇ τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ἀφοῦ εἶχε μείνῃ τριάκοντα ἓξ ὥρας χωρὶς νὰ φάγῃ;— Ἔφαγε μετὰ σπουδῆς εἰς μίαν γωνίαν τῆς τραπέζης ὀλίγον κρέας κρύον καὶ ἔπιεν ἓν ποτήριον οἴνου τοῦ Βορδώ, ἔπειτα δέ, ἀφοῦ ὁ Ροβέρτος δὲ Μομβρὲν ἀπεχαιρέτισεν αὐτὸν καὶ τὴν Γιλβέρτην, ὁ Βερδιὲ μετέβη νὰ εὕρῃ τὴν κυρίαν Ἐρβλαί, ἥτις συνωμίλει ἐντὸς τῆς αἰθούσης μετὰ τῆς Σαρβέ, τοῦ Γκενὼ καὶ τοῦ Καπποά, προσδραμόντων ἐν σπουδῇ καὶ τοῦ Αἰμιλίου Δυκᾶ, ὅστις ἐκάθητο ἐπὶ ἕδρας μὲ τὰς κνήμας συνεσταυρωμένας, ἀγέρωχος, ὡς ἄνθρωπος βλέπων ἀνατέλλον πλῆρες αἴγλης τὸ μέλλον!

Ὁ κ. Σαρβὲ καὶ ἡ κυρία Ἐρβλαὶ προφανῶς ἀνέμενον τὸν ταγματάρχην, διότι ὅτε ὁ Βερδιὲ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν αἴθουσαν, τοῦ μὲν γερουσιαστοῦ διέφυγεν ἕν: «Ἄ, νάτος!», ὅπερ παρηκολούθησεν ἐξενεχθὲν ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ Καπποὰ καὶ τοῦ Γκενὼ ἕν: «ἐπὶ τέλους!» ἥκιστα ἀβρόφρον.

Ὁ Δυκᾶς ἰδὼν τὸν Βερδιὲ καὶ παρατηρῶν ὅτι ἦτο ὀλιγώτερον δύσθυμος ἢ κατὰ τὴν πρωΐαν ἐφοβήθη πρὸς στιγμὴν μήπως ὁ ὑποψήφιος ἀνεκάλεσε τὴν ἀπόφασίν του. Ναί, ἐφαίνετο πολὺ γαλήνιος πολὺ ἀποφασιστικὸς ὁ ταγματάρχης! Μὴ τυχὸν δὲν ἀπέσυρε τὴν ὑποψηφιότητά του; Ἀλλ' ἡ ἀνησυχία τοῦ Αἰμιλίου δὲν διήρκεσε πολύ. Ὁ Βερδιὲ μετὰ σπουδῆς καταφανοῦς, αἰσθανόμενος ἀπόλυτον τὴν ἀνάγκην ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ φορτίου του, διεκήρυξε μὲ ζωηρότητα, ἀποτόμως σχεδὸν ὅτι ἀφοῦ ἐσκέφθη καὶ ἐσκέφθη πολύ, μὴ αἰσθανόμενος ἑαυτὸν ἱκανὸν ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος, ἀπέσυρε τὴν ὑποψηφιότητά του.

Ὁ Δυκᾶς ἀκτινοβολῶν ἐκ χαρᾶς ἀντήλλαξε βλέμμα θριαμβευτικὸν μετὰ τῆς Ἐρβλαί, ὅπερ εἶδε μὲ κάποιαν δυσαρέσκειαν ὁ Μεδερῖκος Σαρβέ. Ὁ Καπποὰ ἔσεισε τὴν κεφαλὴν ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἐπικυρώσῃ διὰ τῆς συγκατανεύσεώς του τὴν ἀπόφασιν τοῦ ταγματάρχου. Ὁ κτηνίατρος Γκενὼ ἠθέλησε νὰ παρατηρήσῃ ἀρκετὰ τραχέως ὅτι ὁ ταγματάρχης ὤφειλε νὰ λάβῃ πρὸ πολλοῦ τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν, ἀφοῦ δὲν ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἱκανὸν ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγῶνος. Ἀλλ' ὁ Βερδιὲ τὸν διέκοψε διὰ μιᾶς διὰ τόνου μὴ ἐπιδεχομένου ἀπάντησιν.

— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε, δὲν ἐγνώριζα ὅτι ἡ πολιτικὴ ἦτο ἀγὼν τόσον χυδαῖος. Ἀηδίασα ἀπὸ τὰς ραδιουργίας καὶ τὰς ρυπαρότητας. Ἀηδίασα!

Δὲν ἦτο πλέον ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ὁ μετὰ δισταγμοῦ καὶ δειλίας εἰσερχόμενος πρὸ ὀλίγου εἰς τὴν αἴθουσαν ἐκείνην, τρέμων ὡς ὁ ὑποβαλλόμενος εἰς ἐξετάσεις. Ἦτο στρατιωτικὸς ὠργισμένος, ἀηδιάσας διὰ τὰ γενόμενα, ἀπόφασιν ἔχων ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰ πάντα, ἀπὸ τῶν συκοφαντιῶν τῶν ἀντιπάλων του μέχρι τῶν ὑπαινιγμῶν τῶν πλαστῶν συμμάχων του.

Μὲ τόσον εὐσταθὲς ὕφος ὡμίλησεν, ὥστε ὁ Σαρβέ, ὅστις εἶχεν ἤδη προετοιμάσει ἐμφαντικήν τινα φράσιν περὶ ἐγκαταλείψεως τῆς θέσεως ἐν ὥρᾳ κινδύνου, μετέβαλεν αὐτὴν εἰς φιλοφρόνημα περὶ τῆς γεννάιας θυσίας εὐλόγου καὶ νομίμου ἀξιώσεως. θυσίας προσενεχθείσης εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος καὶ συνεχάρη τὸν ταγματάρχην Βερδιὲ διὰ τὴν ἀστικὴν αὐτὴν ἀποποίησιν.

— Λέγω ἀστικὴν ἀποποίησιν, ἐπανέλαβε μετ' ἐπισημότητος ὁ Μεδερῖκος Σαρβέ, ἀφοῦ ἐσκέφθη νὰ προφέρῃ τὴν λέξιν *λιποταξία*. Δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορά, ταγματάρχα, καθ' ἣν δίδετε τὸ παράδειγμα τῆς αὐταπαρνησίας!..

Ὁ Καπποὰ ἐχειροκρότησε τὴν μικρὰν προσφώνησιν τοῦ γερουσιαστοῦ, ὁ δὲ Γκενὼ ἐγρύλλισεν ὀπωσοῦν, ἀλλὰ μετὰ συνέσεως. Ἄλλως τε ὁ Βερδιὲ ὀλίγον ἐνδιεφέρετο περὶ τῶν φιλοφρονημάτων τοῦ Σαρβὲ καὶ τῆς δυσαρεσκείας τοῦ κτηνιάτρου. Ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἐλεύθερον, ἀπηλλαγμένον πάσης φροντίδος, κύριον τοῦ λογισμοῦ του. Ἀνέπνεε τέλος πάντων! Δὲν ἔφερε πλέον εἰς τὸν λαιμὸν ὡς σιδηροῦν κλοιὸν τὸν κύφωνα τῆς ὑποψηφιότητος. Ἄφινεν εἰς ἄλλον— εἰς τὸν Δυκᾶν, ἀφοῦ ἡ ἐπιτροπὴ ἐξέλεγε τὸν Δυκᾶν—τὴν φροντίδα νὰ ἐπαινῇ, νὰ φλυαρῇ, νὰ ἐπιδεικνύηται ἀγυρτικῶς, νὰ γίνηται ὁ ταπεινότατος θεράπων τῶν Ἡσαῦ ἐκείνων τῆς ἐκλογῆς, τῶν πωλούντων τὸ ἐκλογικόν των δικαίωμα ἀντὶ τοῦ πινακίου φακῆς, μιᾶς ταινίας παρασήμου, μιᾶς παραχωρήσεως, μιᾶς οἱαδήποτε χάριτος, τοῦθ' ὅπερ μετέβαλε βαθμηδὸν τὴν Γαλλίαν εἰς ἀπέραντον ἐργαστήριον μεταπρατῶν, ἔνθα ὁ ἐκλογεὺς παρεῖχε τὴν ψῆφόν του ἀντὶ μιᾶς ὑποσχέσεως, ὁ δὲ ἐκλεγόμενος ἐπώλει τὴν ἐλευθερίαν του ἐκ τῶν προτέρων ἀντὶ

ένὸς τεμαχίου χάρτου ριπτομένου εἰς τὴν κάλπην.

Ὁ Βερδιὲ ἠσθάνθη ἀγγαλλίασιν εὑρεθεὶς ἐν τῇ μονώσει τοῦ μικροῦ του θαλάμου καὶ ἀκουσίως προσέβλεψε τὸν ἐπὶ τοῦ τοίχου Δὸν Κισσώτ.

— Τώρα, εἶπεν ἐτελείωσαν οἱ ἀνεμόμυλοί μου, φίλτατέ μου ἱππότα !

Ναί, ἐτελείωσεν ἡ δουλειά του, ἡ ὀργή του! Διεσώζετο· διέφευγε τοὺς Καπποά, τοὺς Γκενώ, τοὺς Τρουγιάρ, τὰς σφῆκας, τοὺς κώνωπας, τοὺς ἀνοήτους, τοὺς μοχθηροὺς, ὅλους τέλος πάντων. Ἔμελλε ν' ἀπέλθῃ ἐκ Δαμμαρί, νὰ εὑρεθῇ πάλιν— μεθ' οἵας χαρᾶς!— εἰς τὸ ἐν Παρισίοις εἰρηνικόν του οἴκημα, μὲ τὴν γραφίδα του, μὲ τὸν χάρτην του, μὲ τὰ βιβλία του. Θὰ ἦτο εὐδαίμων ! Οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν ἄγνωστον ἐκείνην γωνίαν- Ἀλλὰ τὸ καθῆκον ;.. Ἡ ἐπικράτησις τῶν περὶ τοῦ στρατοῦ ἰδεῶν του ;

«Μπᾶ ! ἄλλοι θὰ τὸ ἀναλάβουν. Ὁ κόσμος κάλλιστα δύναται νὰ σωθῇ μόνος του. Σὺ δὲν ἠμπορεῖς νὰ κάμῃς τίποτε, καϋμένε Βερδιέ!..» Καὶ μετά τινας ἡμέρας πῶς θὰ ἐλησμόνει τὴν ἀφροσύνην ἐκείνην τῆς ὑποψηφιότητός του, καθήμενος πλησίον τῆς Γιλβέρτης, ἥτις θὰ εἰργάζετο πλησίον του ν' ἀποπερατώσῃ ἐργόχειρόν τι χρήσιμον διὰ τὸν εὐτρεπισμὸν τῆς μικρᾶς του κατοικίας.

Καὶ ὡς ὁδοιπόρος ἐπανερχόμενος ἀπὸ μακρᾶς πολὺ μακρᾶς πορείας ἔρριπτεν οἰονεὶ τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς χθεσινῆς ζωῆς του, ἐπὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν :

— Ὑποψήφιος ! ἔλεγεν· ἐπάγγελμα ὑπηρέτου, περιπλάνησις εἰς τὴν χώραν τῶν ἀπογοητεύσεων !

Τί ἀνοησία νὰ ἐναποθέτῃ τις τὴν τύχην του μεταξὺ τῶν χειρῶν τοῦ πλήθους, ὅπερ δὲν τὸν γνωρίζει, ἢ ὀλίγων, οἵτινες τὸν παραγνωριζουσιν. Ἀλλ' ὁ ὑποψήφιος ! τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὑποψηφίου! Ἀνοησία καὶ ἀπάτη ! Πᾶς ἐξαρτώμενος ἐκ τῆς ψήφου τῶν ἄλλων εἶνε κατάδικος ἐστιγματισμένος ἐκ τοῦ θλιβεροῦ ἐκείνου ἔργου τῆς ἁλιείας τῶν ψήφων. Εἴτε ἀποτείνεται πρὸς τοὺς πολλούς, εἴτε ἀποτείνεται πρὸς τοὺς ἐκλεκτούς εἴτε ὑψώνει τὴν φωνὴν ὅπως λαλήσῃ πρὸς χιλιάδας ἀνθρώπων, εἴτε ἀνέρχεται διστάζων τὴν κλίμακα ἐκείνου, οὗτινος θὰ ζητήσῃ τὴν ψῆφον, ρίπτει πάντοτε τὴν ὕπαρξίν του εἰς μηχανὴν συμπιεστικήν, ὑφίσταται τὴν κρίσιν, τὴν χλεύην, τὴν περιφρόνησιν ἢ τὴν συκοφαντίαν ἀνθρώπων, οἵτινες ἐξετάζουν τὴν ἀξίαν του τὴν διαμφισβήτοῦν καὶ δὲν τὴν ἐκτιμῶσιν ! Καὶ ὅμως εἶχεν ἴδει πολλοὺς ἐκ τῶν ὑποψηφίων αὐτῶν τῶν ἀπογοητευμένων, εἰς οὓς ἡ ἀδικία εἶχε προξενήσει καρδιοβόρον λύπην ! Καὶ παρὰ τὰς συμβουλὰς των ἀφέθη καὶ αὐτὸς ἐπίσης χειροπόδαρα δεδεμένος εἰς ἀγνώστους, εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα ὅστις ἠδύνατο νὰ τοῦ ἐπιρρίψῃ κατὰ πρόσωπον ἄτιμόν τινα ὕβριν ! Παρέδωκε εἰς τὴν ἀμέτρητον ἠλιθιότητα τοῦ πλήθους, εἰς τὴν ἀμέτρητον κακὴν πίστιν τὸν ταπεινὸν αὐτοῦ βίον ἐντίμου ἀνδρός ! Καὶ διατί ; Νὰ ἦτο τοὐλάχιστον φιλόδοξος ! Ἀλλ' αὐτὸς μόνην φιλοδοξίαν εἶχε τὴν τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς ἐργασίας. Τὴν μόνωσιν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἠγάπα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

— Ἄ, γέρω-ἀνόητε! μαθητὰ μὲ ἄσπρες τρίχες ! Ἤθελές τα καὶ ἔπαθές τα. Καὶ μόλα ταῦτα τὸ ἐγνώριζε καλὰ ὅτι μερικοὶ ἄνθρωποι, οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἁπλοϊκοὶ ἐπλάσθησαν διὰ νὰ ζοῦν μόνοι, ἀδιαφοροῦντες τί φρονεῖ περὶ αὐτῶν ὁ φυρμὸς τῶν ἀκρίτων ἀνθρώπων. Ὑποψήφιος ! Νὰ γείνῃ ὑποψήφιος ὅταν ἐκ φύσεως εἶνέ τις εἰλικρινὴς καὶ ὑπερήφανος ! Τί ἀνοησία !.. Τοὐλάχιστον ἡ περιπέτεια αὕτη θὰ τοῦ ἐχρησίμευεν ὅπως ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν κατοικίαν του πλέον ἠυχαριστημένος διὰ τὸν ἀθόρυβον βίον του. Προσέκρουσε κατὰ τῆς κακῆς πίστεως καὶ ἴσως διελογίζετο, ἡ κακὴ πίστις ὁμοῦ μετὰ τῆς ἰσχύος, τῆς προσβλητικῆς καὶ κτηνώδους ἰσχύος κυριαρχεῖ ἐπὶ τοῦ κόσμου....

Ἀλλ' ὄχι ! Μετὰ τὴν θύελαν αὐτὸς ἀπέμενεν οἷος ἦτο καὶ πρὸ αὐτῆς, πρὸ τῆς βορβορώδους ἐπαγωγῆς... Ἀπέμενεν ὁ ἴδιος !

Ἐπίστευεν εἰς τὰ αὐτὰ πράγματα καὶ ἡ ὁρμητικῶς τρέχουσα ἢ ἡ ἕρπουσα ἀνθρωποτης δὲν ἔβλαπτε τὸ ἰδανικόν του, τὴν πίστιν του.

— Τὸ πᾶν παρέρχεται καὶ αἱ ἀλήθειαι ἀπομένουν, ἡ δικαιοσύνη, ἡ πατρίς. Εἰς τὴν τιμὴν εἰς τὴν δημοκρατικήν μου πίστιν, ἣν χλευάζουν οἱ Γκαροὺς καὶ οἱ Σαβουρὼ ὅλων τῶν κομμάτων μένω πιστὸς ὄχι παρὰ τὴν θέλησιν τῶν θεῶν, ἀλλὰ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ἀνθρώπων. Θ' ἀποθάνω ὡς ἔζησα καὶ ἐν ἀνάγκῃ θ' ἀποθάνω ὑπὲρ ἐκείνου τοῦ ὁποίου μὲ ἔκαμε νὰ ζήσω, ὑπὲρ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα μου καὶ τὴν ἐλευθερίαν, τὸ προσφιλὲς ὄνειρον τῆς νεότητός μου, τὸν ἔρωτα τῆς νεαρᾶς καὶ τῆς πρεσβυτικῆς μου ἡλικίας. Εἶμαι ἠλίθιος ἴσως ! Εἶμαι εὐήθης ἀναμφιβόλως. Ἀλλ' ἀπομένω πιστὸς καὶ ἀδιόρθωτος. Ἀπεφάσισα μόνον οὐδέποτε πλέον νὰ εἰσέλθω εἰς τὸν κυκεῶνα τῆς πολιτικῆς καὶ ν' ἀφίσω νὰ ψαρεύουν εἰς θολὰ νερὰ οἱ αἰώνιοι ὑποψήφιοι ἀνὰ μέσον τῶν αἰωνίων ὑποψηφιοτήτων !

Ναί, ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ἔπρεπε νὰ κανονίσῃ τὸν μετὰ τοῦ συντάκτου τοῦ *Ἐγχέλυος* λογαριασμόν του. Εἶχε γράψει πρὸς ἕνα παλαιὸν συνάδελφόν του διαμένοντα ἐν τῇ φρουρᾷ τοῦ Μελὲν παρακαλῶν νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ ὡς μάρτυς. Ὁ γηραιὸς Φουρνερὲλ ὁ πρώην λοχίας θὰ ἦτο ὁ ἕτερος μάρτυς. Ἐπρόκειτο νὰ μονομαχήσωσι

χωρὶς ἄλλο τὴν ἐπομένην πρωΐαν. Ἔπειτα ὁ Βερδιὲ ἐσκόπει ν' ἀναχωρήσῃ.

Ν' ἀναχωρήσῃ, ἐκτὸς ἂν ἐπληγώνετο. Ἔλα δά ! Νὰ πληγωθῇ ! Νὰ πληγωθῇ ; Διατὶ ὄχι ; Αὐτὸ θὰ ἦτο τὸ ἄκρον ἄωτον!.. Νὰ πληγωθῇ ἀπὸ ἕνα κύριον οἷος ὁ κ. δὲ Ρεβίλ !.. Καὶ ἐντοσούτῳ ἠδύνατο νὰ συμβῇ !.. Ἠδύνατο μαλιστα νὰ φονευθῇ ὁ Βερδιὲ ἐκ συμπτώσεως!

(Ἕπεται συνέχεια).

ΡΩΣΣΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΛΣΤΟΗ

Ὁ ψύλλος καὶ ἡ μυῖγα

Ψύλλος καὶ μυῖγα ἀνταμώθηκαν· ὁ ψύλλος ἤρχουνταν ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ ἡ μυῖγα ἀπὸ τὴν πολιτεία. Ὁ ψύλλος ἐκύτταξε τὴν μυῖγα καὶ δὲν τὴν γνώρισε, τόσο ἦτον ἀδύνατη, μὲ τὴν κοιλιὰ πατημένη καὶ μακρυὰ μακρυὰ τὰ πόδια.

Καὶ ἡ μυῖγα ἐξαφνίστηκε ἀπὸ τὴν ὄψι τοῦ ψύλλου ποῦ ἦτον στεγνωμένος καὶ καμπούρης.

— Καλημέρα, τῆς λέει ὁ ψύλλος, ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι ;

— Ἀπὸ τὴν πολιτεία, ἀποκρίνεται ἡ μυῖγα.

— Καὶ πῶς ἀδυνάτησες ἔτσι ;

— Δὲν καλοπερνᾷ κανεὶς ἐκεῖ.

— Καὶ γιατί ;

— Ὁ κόσμος εἶνε πολὺ παστρικός· μπαίνεις 'ς ἕνα ἀρχοντόσπιτο καὶ λὲς μέσα σου: ἐδῶ θὰ περάσω ζωὴ χαρισάμενη. Μὰ τί τὰ θές ; ἅμα ἀποφᾶνε τ' ἀφεντικὰ ἔρχονται δυὸ δοῦλοι σοῦ τὰ παίρνουν ὅλα, τρῶνε τὰ περισσότερα καὶ ὅ,τι μείνῃ 'ς τὸ τραπέζι τὸ πλένουν, τὸ παστρεύουν. Ἄλλη φορὰ πᾶς 'ς τὲ κανενὸς φτωχοῦ· αὐτὸς δὲν ἔχει δὰ τί νὰ φάῃ καὶ ὁ ἴδιος, μὰ εἶνε πάλι παστρικός, τὸ κάθε τι εἶνε καλοπλυμένο 'ς τὸ σπιτικό του. Ἔτσι κ' ἐγὼ τὸ πῆρα ἀπόφασι νὰ φύγω ἀπ' τὴν πολιτεία, νὰ πάω πάλι 'ς τὸ χωριό· ἐκεῖ κι' ἂν δὲν ἔχῃ κανένας πολλῶν λογιῶν φαγί, πάντα κάτι θαῦρῃ καὶ δὲν εἶνε τόσο μεγάλη πάστρα. Αἴ, καὶ σύ, μπάρμπα, πῶς τὰ περνοῦσες ἐκεῖ ;

— Ὤ! ἀποκρίθηκε ὁ ψύλλος, δὲν εἶνε καλλίτερα 'ς τὸ χωριό· ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι κοιμοῦνται λίγο καὶ ἀδυνατίζουν· πηδᾷς ἐδῶ πηδᾷς ἐκεῖ ὅλο ἀπάνω 'ς τὲ κόκκαλα καὶ δὲν βρίσκεις τί νὰ φᾷς. Κι' ἂν τύχῃ νὰ τσιμπήσῃς τίποτε καμμιὰ φορά, εὐθὺς σηκώνονται οἱ ἄνθρωποι καὶ πᾶν νὰ ξενυχτήσουν ἔξω 'ς τὰ χωράφια. Ἔτσι κι' ἐγὼ πάω 'ς τὴν πολιτεία, μπορεῖ νὰ ταῦρω καλλίτερα ἐκεῖ.

— Σύρε, σύρε, μπάρμπα· ἀλήθεια ἐκεῖ εἶνε γιὰ σένα· θαῦρῃς ἀνθρώπους καλοθρεμμένους, ποῦ κοιμοῦνται ὡς τὸ μεσημέρι. Εἶδα μιὰ μέρα ἔναν ψύλλο καὶ εἶχε τόσο χορτάσει ποῦ μόλις μποροῦσε νὰ σεισθῇ.

— Ὥρα καλή σου τὸ λοιπόν ! εἶπεν ὁ ψύλλος, ἐκεῖ θὰ κάνω ἐγὼ τὴν τύχη μου. Πῶς νὰ μὴν καλοπεράσω 'ς τὲ τόπο ποῦ εἶνε τόσοι ὑπναράδες ;

Καὶ ὁ ψύλλος ἐπήδησε κατὰ τὴν πολιτεία καὶ ἡ μυῖγα πέταξε κατὰ τὸ χωριό.

Ἡ μοιρασιὰ τῆς κληρονομιᾶς·

Ἕνας πατέρας εἶχε δύο γυιοὺς καὶ τοὺς εἶπε :

— Ὅταν πεθάνω νὰ μοιράσετε 'ς τὴ μέση ὅ τι κι' ἂν ἔχω.

Ἅμα πέθανε ὁ πατέρας οἱ γυιοὶ ἐμάλλωσαν 'ς τὴν μοιρασιά.

Πῆραν τὸν γειτονά τους νὰ τοὺς ξεδιαλύνῃ. Αὐτὸς τους ρώτησε :

— Πῶς παράγγειλε ὁ πατέρας σας νὰ κάνετε τὴ μοιρασιά ;

— Παράγγειλε ἀπ' ὅ τι κι' ἂν ἔχῃ νὰ πάρῃ καθένας μας τὸ μισό.

— Τότε λοιπόν, εἶπεν ὁ γειτονας, ξεσχίστε 'ς τὴ μέση ὅλα τὰ ροῦχα, σπάστε 'ς τὴ μέση ὅλα τὰ τσανάκια, κόψτε 'ς τὴ μέση ὅλο τὸ κοπάδι.

Τὰ δυὸ ἀδέρφια ἄκουσαν τὴν γνώμη τοῦ γείτονα, καὶ ἔτσι χαλάσανε ὅ τι κι' ἂν εἴχαν, καὶ δὲν τοὺς ἔμεινε πλειὰ τίποτε.

Τὰ πλούτη ποῦ δίνει ὁ Θεὸς 'ς τὸν ἄνθρωπο.

Ἕνας ἄνθρωπος βαριεστισμένος μὲ τὴν τύχη του ἔρριχνε ὅλο τὸ φταίξιμο 'ς τὸ Θεό :

— Ὁ Θεός, ἔλεγε, 'ς τοὺς ἄλλους δίνει πλούτη καὶ 'ς ἐμένα τίποτε, πῶς νὰ προκόψω ἔτσι χωρὶς τίποτε ; Ἕνας γέρος ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ καὶ τοῦ εἶπε :

— Εἶσαι τόσο φτωχὸς ὅσο θαρρεῖς ; Ὁ Θεὸς δὲν σοῦχει δώσῃ νειάτα καὶ γιερὸ κορμί :

— Ὅσο γι' αὐτὸ 'μπορῶ νὰ καμαρώνωμαι ἀλήθεια.

Ὁ γέρως ἔπιασε τότε τὸ δεξὶ χέρι τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν ἀρώτησε :

— Ἤθελες νὰ σοῦ κόψουν τὸ χέρι καὶ νὰ πάρῃς χίλια ρούβλια ;

— Ὄχι νὰ μὴν ἤθελα !

— Καὶ τὸ ἀριστερὸ χέρι ;

— Οὔτε.

— Καὶ θὰ ἤθελες νὰ στραβωθῇς γιὰ δέκα χιλιάδες ρούβλια ;

— Θεὸς φυλάξοι ! δὲν ἔδινα ἕνα μάτι ὅσο καὶ ἂν μ' ἀκριβοπλήρωναν.

— Νὰ λοιπὸν τί πλούτη σοῦδωσε ὁ Θεὸς καὶ ὅμως παραπονιέσαι ἀκόμη, ἀχάριστε !

Δ*

ΧΡΥΣΗ ΒΡΟΧΗ

Μέσ' 'ςτὴ βροχὴ τῆς ἄνοιξης ἂν κἄποτε τυχαίνῃ
ὁ ἥλιος ἀπ' τὰ σύννεφα γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ βγαίνῃ,
ἐνῶ θυμόνει ὁ οὐρανὸς καὶ βρέχει βρέχει ἀκόμα,
ὁ ἥλιος χύνει μὲ χαρὰ τ' ὁλόχρυσό του χρῶμα
καὶ τὴν κλαψάρα τὴ βροχὴ ὁλόχρυση τὴν βάφει
'σὰν νὰ γεννᾷ τὸ σύννεφο ἀναλυτὸ χρυσάφι...
Ἔτσι κ' ἐγὼ 'ςτὴν ξενητειὰ ποῦ μένω μακρυά σου
κλαίγ' ὅπως κλαίει τὸ σύννεφο καὶ κἄποτε, φαντάσου,
ἐκεῖ ποῦ γράφω καὶ περνοῦν λόγια γλυκὰ ἀπ' τ' αὐτί μου
τὰ δάκρυα ἀπ' τὰ μάτια μου κυλοῦνε 'ςτὸ χαρτί μου.
Μὰ ξάφνω μέσα 'ςτὴν καρδιὰ προβάλλ' ἡ ψεῦτρα Ἐλπίδα
καὶ χύνει ἀπὸ τὰ μάτια μου ὁλόχρυση ἀχτίδα
καὶ γίνονται τὰ δάκρυα κ' οἱ στίχοι χρυσωμένοι...

Ὅπως χρυσόνετ' ἡ βροχὴ ὅταν ὁ ἥλιος βγαίνῃ.

2.

Θέλεις νὰ ξέρῃς πῶς περνῶ ἐδῶ 'ςτὰ ξένα ποῦμαι;
ὅ,τι καινούργιο κι' ἂν ἰδῶ ἐσένανε θυμοῦμαι.
μέσ' 'ςτῶν ἀνθῶν ταῖς μυρωδιαῖς, 'ςτῆς μουσικῆς τοὺς [ἤχους,
μέσ' 'ςταῖς εἰκόνες τοῦ Βάν-Δίκ, μέσ' 'ςτοῦ Κόππὲ τοὺς [στίχους,
μεσ' 'ςτὰ μεγάλ' ἀγάλματα, μέσ' 'ςτὰ τρανὰ παλάτια
θαρρῶ πῶς βλέπω, ἀγάπη μου, τὰ φωτερά σου μάτια..
Κἄποτε τρέχω μοναχὸς σὲ πυκνωμένα δάση
ποὺ ἔχουν δένδρ' ἀτέλειωτα τὸν οὐρανὸ σκεπάσει
κ' ἡ χλόη καταπράσινη, πυκνὸ τὸ χορταράκι
'μοιάζει χαλὶ ὅπου ζητᾷ χανούμισσας κορμάκι.
Μὰ ἐνῷ θαυμάζω ὁλόγυρα, κ' ἐνῷ ξεχνιέμαι μόνος
ξαναγεννιέται μέσα μου ὁ περασμένος πόνος,
ὅπου μοῦ φέρνει τὸ παληὸ ἐκεῖνο καρδιοκτύπι...

Ἄχ! μέσ' 'ςταῖς τόσαις ὠμορφιαῖς ἡ ὠμορφιάτσου λείπει!

3.

Ξένος σὲ χώρα μακρυνή, χωρὶς γνωστὸ κανένα,
ξένα τ' ἀστέρια τοὐρανοῦ καὶ τὰ λουλούδια ξένα,
ξένο τ' ἀγέρι ποῦ φυσᾷ κι' ἀπ' τὰ κλαδιὰ διαβαίνει,
ξένα τὰ λόγια ποὺ 'μιλῶ κ' ἡ κάμαρά μου ξένη,
ξένα τὰ γέλια ψεύτικα 'ςτὸν ξένο μου τὸν πόθο,
ξένη καὶ ψεύτικ' ἡ χαρὰ ποῦ μακρυά σου νοιώθω·
καὶ μοναχὰ τὰ δάκρυα ὅπου σκορπῶ γιὰ σένα
αὐτὰ δὲν εἶνε ψεύτικα, αὐτὰ δὲν εἶνε ξένα.

4.

Τ' ἀγριωπὸ φθινόπωρο ρίχνει τὰ φύλλα κάτω
κι' ἀπὸ ξηρὰ χαμόκλαδα τὸ χῶμα εἶνε γεμάτο,
ὅπως 'ςτὰ στήθη μου ἡ καρδιὰ μέσ' 'ςταῖς καρδιαῖς [ταῖς ξέναις
εἶνε γεμάτη ἀπὸ χαραῖς κ' ἐλπίδες μαραμένες...
Πετοῦν 'στοῦ δένδρου τὰ κλαδιὰ 'λίγα πουλάκια μόνα.—
Ἐδῶνε τὸ φθινόπωρο ψυχρὸ 'σὰν τὸν χειμῶνα
κι' ἂν ἔβγῃ ὁ ἥλιος μία στιγμὴ τὸν κρύβει ὁμίχλη τόση
ὅπου 'μπορεῖς νὰ τὸν ἰδῇς χωρὶς νὰ σὲ θαμπώσῃ,
γιατὶ θολόνει ἡ καταχνιὰ τὴ φλογερή του ἀκτῖνα.
'Λίγα λουλούδια μοναχά, ὅμως χλωμὰ κ' ἐκεῖνα,
'σὰν νὰ τὸ νοιώθουν ὅτι ζοῦν τὴν ὑστερνήτων 'μέρα.
ταῖς πειὸ γλυκειαῖς των μυρωδιαῖς σκορπίζουν 'ς τὸν [ἀγέρα,
κ' ἡ πεταλούδα ἡ χνουδωτὴ τρέχει κι' αὐτὴ σιμά των
νὰ κλείσῃ τὰ ματάκια των 'ς τὸ ψυχομάχημά των,
νὰ πάρῃ ἀπὸ τὰ χείλη των τὸ τελευταῖο μέλι...
Κ' ἐγὼ ποὺ μόνος μου περνῶ—γιατ' ἔτσι ἡ μοῖρα θέλει—
νοιώθω μιὰ λύπη ἀγνώριστη μέσ' 'ςτὴν καρδιὰ κρυμμένη
μιὰ λύπη ὅπου δὲν 'μιλεῖ, μιὰ λύπη ποὺ σωπαίνει,
μιὰ λύπη δίχως ἀφορμή, δίχως κάνεις νὰ φταίῃ...

Οἱ στίχοι τοῦτοι ποὔγραψα μὴν εἶν' οἱ τελευταῖοι;

Ἐν Παρισίοις

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἡ ἀγάπη ὁμοιάζει μὲ τὴν σελήνην: ὅταν δὲν αὐξάνῃ ἀρχίζει νὰ ἐλαττῶται.

—

Κακολογοῦσι πολλοὶ τὰς γυναῖκας δι' ὃν λόλον λιθοβολοῦσι τὰ καρποφόρα δένδρα.

—

Εἰς τὸν ἔρωτα, ὅπως εἰς ὅλα τὰ πράγματα, ἡ πεῖρα εἶνε ἰατρὸς ἐρχόμενος μετὰ τὴν ἀσθένειαν.

—

Γυνὴ συγγράφουσα πράττει δύο κακά: αὐξάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν βιβλίων καὶ ἐλαττόνει τὸν ἀριθμὸν τῶν γυναικῶν.

—

Ἡ ὀδύνη ἐξωραΐζει μόνον ὅ,τι εἶνε ἀνέκαθεν ὡραῖον.

—

Αἱ περισσότεραι γυναῖκες παραδίδονται εἰς τὸν θεὸν ὅταν πλέον δὲν τὰς θέλῃ ὁ διάβολος.

—

Διὰ τῆς κινήσεως τοῦ πνεύματος ἐξασραλίζεται ἡ γαλήνη τῆς καρδίας.

—

Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε ὀπτικὰ ὄργανα, δι' ὧν ἡ στοργὴ μεγεθύνει τὰ προτερήματα καὶ σμικρύνει τὰ ἐλαττώματα.

—

Ἡ λύπη μετρεῖ τὰς ὥρας· ἡ χαρὰ τὰς λησμονεῖ.

—

Οἱ λόγοι εἶνε αἱ κλεῖδες τῆς καρδίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ κ. Βλέντ, ἄγγλος σοφὸς καὶ φίλος τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς προμηθεύεται τὸν ἀναγκαιοῦντα αὐτῷ ἠλεκτρισμὸν τῇ βοηθείᾳ ἀνεμομύλου κινοῦντος ἠλεκτρικὴν μηχανήν. Ἡμίσεια ἡμέρα ἐργασίας τοῦ μύλου παράγει ἠλεκτρισμὸν ἱκανὸν νὰ παρέχῃ τὸ φῶς εἰς δέκα λυχνίας ἐπὶ τέσσαρας ἑσπέρας ἀνὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ὥρας.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων Ι ΗΑΔΑΝΤΚΤΣΤΥΟΝΙΣΝΝΥ 1888—178.